

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı**

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE
VATANDAŞLIK BİLİNCİ KAZANDIRMADA
KAVRAM KARİKATÜRÜ KULLANIMININ ETKİSİ**

Hazırlayan
Melek BABA

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

Yüksek Lisans Tezi

SAMSUN, 2012

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı**

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE
VATANDAŞLIK BİLİNCİ KAZANDIRMADA
KAVRAM KARİKATÜRÜ KULLANIMININ ETKİSİ**

**Hazırlayan
Melek BABA**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ**

Yüksek Lisans Tezi

SAMSUN, 2012

KABUL VE ONAY

Melek BABA tarafından hazırlanan *İlköğretim Öğrencilerine Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi* başlıklı bu çalışma, tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: _____

Üye : _____

Üye : _____

Üye : _____

Üye : _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

_ / _ / _

Prof. Metin EKER

Müdür

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinde, proje aşamasından sonuçlanmasına kadarki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

__/__/__

Melek BABA

ÖZET

Öğrencinin Adı Soyadı	Melek BABA
Anabilim Dalı	Sınıf Öğretmenliği
Danışmanın Adı	Yrd.Doç.Dr.Yücel ÖKSÜZ
Tezin Adı	İlköğretim Öğrencilerine Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi

İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisinin sorgulandığı bu araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Samsun ili Asarcık ilçesindeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Ön test- son test kontrol gruplu deneysel desende hazırlanan araştırmaya, 62 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisi katılmıştır.

Deney grubunda dersler, kavram karikatürleri kullanılarak gerçekleştirilirken, kontrol grubunda 2005 ilköğretim Sosyal Bilgiler programına uygun olarak sürdürülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi” ve Deveci (2002) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi ile Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda, kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin başarı ve kalıcılık düzeylerinde anlamlı farklılık yaratmasına karşın derse yönelik tutumlarını etkilemediği gözlenmiştir. Elde edilen bulgular, literatür ışığında yorumlanmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Vatandaşlık, Vatandaşlık Bilinci, Kavram Karikatürü, Tutum, Kalıcılık, Başarı

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Melek BABA
Department's Name	Elementary Education
Name of the Supervisor	Assist.Prof.Dr. Yücel ÖKSÜZ
Name of the Thesis	The Effect Of The Use Of Concept Cartoons In Gaining Of Citizenship Consciousness Of Primary School Students

The purpose of the study is to investigate the effect of use of concept cartoons in gaining of citizenship consciousness of primary school students. The research was carried out with 62 5th grade students who studied in 2010-2011 academic year in an elementary school in Asarcık district of Samsun. The research was conducted as an experimental study according to the “pretest and posttest control group model”.

In experimental group lessons were taught by using concept cartoons. In control group lessons were taught according to 2005 in Social Sciences Curriculum. The data were collected with the achievement test as called “One Country One Flag” developed by researcher and “Attitude Scale Towards Social Sciences Course” developed by Deveci (2002). Independent sample t test and Mann Whitney U test were utilized to analyze the data.

The research results showed that despite using concept cartoons creates significant differences on the students' achievement and retention levels, it doesn't effect attitudes towards course. The obtained findings were commented in the light of literature and some suggestions were presented.

KeyWords : Citizenship, Citizenship Consciousness, Concept Cartoons, Attitude, Retention, Achievement

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin, yaşamın her alanında önemli değişimlere sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Eğitim sektöründen sağlık sektörüne, her alanda yaşanan değişim, “21.yüzyılda iyi vatandaş nasıl olmalıdır?” sorusunu gündeme getirmektedir.

Küreselleşme çağı olarak da nitelendirebileceğimiz 21.yüzyılın “iyi vatandaş” modeli, çalışkan, bireysel farklılıklara saygılı, sorumluluk bilincine sahip, ulusal değerlerini koruyan, yapıcı ve yaratıcı bireylerin yetiştirilmesini öngörür. Bu bireylerin yetiştirilmesinde ise nitelikli bir vatandaşlık eğitimine ihtiyaç duyulur.

İlköğretimden başlayıp diğer eğitim kademelerine yayılan vatandaşlık eğitimi süreci, bireylerin iyi birer vatandaş olabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerleri disiplinler arası bir yaklaşımla kazandırmayı hedefler. İlköğretimde özellikle Sosyal Bilgiler dersinin, bu hedefin gerçekleştirilmesinde önemli bir role sahip olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler derslerinin üstlendiği role uygun olarak farklı stratejileri, materyalleri ve yöntemleri dikkate alan bir anlayışla düzenlenmesi, vatandaşlık bilincinin etkili bir şekilde kazandırılması açısından oldukça önemlidir. Bu düşünceden yola çıkarak kavram karikatürü kullanımının etkilerini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın, birçok kişi ve kuruma katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi hususunda pek çok kişi ve kurumun katkıları olmuştur. Bu süreç içerisinde yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenip bilgi ve tecrübesinden faydalanmama izin veren, her daim desteğini hissettiğim değerli hocam Yrd.Doç.Dr.Yücel ÖKSÜZ’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinin her anında yanımda olduklarını hissettiğim, görüş ve düşünceleriyle destek veren başta Ceren ÇEVİK ve Elif GÜVEN olmak üzere tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Uygulamaların rahat ve sađlıklı bir Őekilde yųrųtųlmesi konusunda yardımlarını esirgemeyen deđerli arkadaşım, Okul Mųdųrų Adem İCİ'ye, çalıŐma grubunu oluŐturan 5/A ve 5/B sınıfı ųđretmen ve ųđrencilerine, yųksek lisans eđitimim boyunca katkıda bulunan TųBİTAK'a sonsuz teŐekkųrlerimi sunarım.

Akademik hayata atılmam konusunda elinden geleni yapan ancak ųzųcų bir Őekilde kaybetmek zorunda kaldıđım sevgili hocam NeŐet BAYRAM'ı da rahmet ve minnetle anmak isterim.

TanıŐtıđım gųnden itibaren sıcaklıđıyla saran, yaydıđı pozitif enerji ile hayatıma neŐe katan sevgili ablam Asiye ŐKSŲZ'e sonsuz teŐekkųrler.

Son olarak hayatıma anlam katan, dertlerimi paylaŐan ve karŐılıksız yanımda olan canım aileme teŐekkųr eder, yųksek lisans tezimi onlara hediye ederim.

Melek BABA

Ağustos 2012

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BİLDİRİM	II
ÖZET	III
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR	XI
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	12
1.2. Alt Problemler	12
1.3. Denenceler	12
1.4. Sayılıtlar	13
1.5. Sınırlılıklar	13
1.5. Tanımlar	13
1.6. Araştırmanın Gerekçesi	14
1.7. Araştırmanın Önemi	16
BÖLÜM II: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	17
2.1. Vatandaşlık Bilinci İle İlgili Çalışmalar	17
2.1.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	17
2.1.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	21
2.2. Kavram Karikatürleri İle İlgili Çalışmalar	34
2.2.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	34
2.2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	37
BÖLÜM III: YÖNTEM	47
3.1. Araştırma Deseni	47

3.2. Çalışma Grubu.....	50
3.2.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması.....	51
3.3. Veri Toplama Araçları.....	52
3.3.1. Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi.....	52
3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği.....	57
3.4. Verilerin Toplanması.....	60
3.4.1. Deney Grubunda Yürütülen Öğretim Süreci.....	60
3.4.1.1. Kavram Karikatürlerinin Oluşturulması ve Uygulanması.....	61
3.4. 2. Kontrol Grubunda Yürütülen Öğretim Süreci.....	62
3.5. Verilerin Analizi.....	63
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	65
BÖLÜM V: TARTIŞMA VE YORUM.....	71
BÖLÜM VI: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
6.1. Sonuç.....	76
6.2. Öneriler.....	76
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	95
ÖZGEÇMİŞ.....	105

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Araştırma Deseninin Simgesel Görünümü	48
Tablo 2	Çalışma Grubu	50
Tablo 3	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	51
Tablo 4	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız T Testi Sonuçları	52
Tablo 5	Ünite Kazanımlarının Öğrenme Düzeylerine Göre Analizi	53-54
Tablo 6	Denemelik Maddelerin Uzman Görüşleri Doğrultusunda Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Dağılımı	55
Tablo 7	Nihai Başarı Testine İlişkin Madde Analizi Sonuçları	56
Tablo 8	Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Analiz Sonuçları	56
Tablo 9	Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	58
Tablo 10	Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Çalışmaları Kapsamında Yapılan Uygulama Sonucunda Elde Edilen Değerleri	59
Tablo 11	Alt Problemlere Göre Kullanılan Veri Toplama Araçları ve İstatistiksel Teknikler	64
Tablo 12	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test – Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	65
Tablo 13	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test – Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları	66
Tablo 14	Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	66

Tablo 15	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test – Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	67
Tablo 16	Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	68
Tablo 17	Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları	68
Tablo 18	Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	68
Tablo 19	Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Başarı Puanları İle Kalıcılık Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	69
Tablo 20	Deney ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	69
Tablo 21	Deney Grubunun Son Test Başarı Puanları İle Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Kardan Adam Kavram Karikatürü	11
Şekil 2	Araştırma Süreci	49

KISALTMALAR LİSTESİ

%: Yüzde

\bar{x} : Aritmetik Ortalama

K-S: Kolmogorov Smirnov Katsayısı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Kişi Sayısı

p: Anlamlılık Seviyesi

sd: Serbestlik Derecesi

SPSS: Statistical for Social Sciences

SS: Standart Sapma

S-W: Shapiro- Wilk Katsayısı

α : Cronbach Alpha Katsayısı

BÖLÜM I

GİRİŞ

21. yüzyılın ilk çeyreğini yaşadığımız şu günlerde, bilgiye erişimdeki kolaylık, insanoğlunun hayatında ciddi dönüşümlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Küreselleşme süreciyle birlikte bu dönüşüm daha da hız kazanmış, bireylerden topluma uzanan süreçte birçok kavramın, bilginin, becerinin ve değerlerin hayatımıza girişini kolaylaştırmıştır. Bilgi ve bilgi teknolojilerinde yaşanan değişimin sadece yeni kavramları hayatımıza katmadığı, var olan bilgi, beceri ve kavram dünyamızda da farklı kapılar açtığı yadsınamaz bir gerçektir. “Vatandaşlık” da bu kavramlardan biri olarak karşımıza çıkar.

Vatandaşlık, son yıllarda üzerinde çok konuşulan ve tartışılan konulardan birisidir. Bu denli yoğun incelenmesine rağmen farklı içeriklerin yüklenerek tanımlandığı görülmektedir. Türkçe Sözlük’te vatandaşlık, “yurttaşlık” olarak genel bir anlamda ifade edilirken Oxford Sözlüğü’nde siyasi anlam kazanarak “belirli bir ülkenin vatandaşı olma durumu” şeklinde tanımlanmıştır. Hukuk alanındaki karşılığına bakıldığında, “devletin tek yanlı iradesiyle koşullarını ve hükümlerini belirlediği bir hukuksal statüyü gerçekleştiren, kişilerle arasında kurduğu bir hukuksal bağ” olarak açıklandığı görülecektir (Uluocak,1984:6).

Sosyolog olan Marshall, “vatandaşlık” kavramını “haklar” çerçevesinde yorumlamış ve vatandaşlığı 3 boyutta incelemiştir. Bu boyutlar medeni haklar, siyasal haklar ve sosyal haklar şeklindedir. Medeni haklar boyutunu, bireysel özgürlük, düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti gibi hak ve özgürlükler oluştururken siyasal haklar boyutunu seçme ve seçilme hakkı oluşturur. Eğitim, sağlık gibi hizmetler ise sosyal haklar kapsamında ele alınmıştır (Marshall&Bottomore,2000:21).

Vatandaşlık, kökeni Eski Yunan ve Roma’ya dayanan oldukça eski bir kavramdır. Tarihsel süreci incelendiğinde vatandaşlık kavramının “polis” yapısı içinde ortaya

çıkıldığı görülür. “Polis”, Eski Yunan’da bir ya da birden fazla kenti ve çevresindeki kırsal alanı, tapınakları, devlet binalarını kapsayan bir yapılanmadır. Bu yapılanma, yalnızca toplumsal ya da siyasal nitelik taşımaz. Aynı zamanda dinsel, askeri ve ekonomik özellikler de taşır. Bu sebeple yüzyıllar sonra ortaya çıkan demokrasiye kaynaklık ettiği düşünülür (Ağaoğulları, 2006:15-16).

“Polis” toplumu; vatandaşlar, yabancılar ve köleler olmak üzere 3 gruptan oluşur. Vatandaşlar, polis toplumunun temelini oluşturan ve belli haklara sahip olan kişilerdir. Bu sıfat, başlangıçta yalnızca toprak sahibi bireylere verilirken zamanla askeri boyut kazanarak “silah kullanma hakkı” olan her erkeğe verilmiştir (Ağaoğulları, 2006:19). Polis, yapısı itibariyle vatandaşlığa ilişkin izler taşımasına rağmen, geleneksel anlamda vatandaşlığın 1789 Fransız İhtilali’yle ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bu dönemde ortaya çıkan vatandaşlık, başlangıçta bireyi önemseyen bir yapı sergilerken, zamanla ulus ile bütünleşmeyi zorunlu kılan bir anlayışa dönüşmüştür. Bu dönüşüm 18.ve 19. yüzyıllarda da aynı eksende devam etmiştir. Ancak 20.yüzyıla gelindiğinde özellikle de Sovyetler Birliği’nin çöküşüyle insanlık, “küreselleşme” adı verilen yepyeni bir sürece girmiştir.

Küreselleşme, ekonomik, askeri, siyasi gibi insan hayatını etkileyen birçok noktada yaşanan değişimi anlatır. Giddens (1990), bu değişimi şu cümlelerle ifade eder: “Küreselleşme, birbirinden uzakta yaşanan bölgesel olayları dünya çapında sosyal ilişkiler olarak birbiri ile ilişkilendirmede yoğunlaşmadır”. Yine Albrow (1990) da benzer bir tanımla küreselleşmeyi, “dünyadaki halkların tek bir dünya toplumu ve küresel toplum olma yönündeki faaliyetlerinin tümüdür” şeklinde tanımlamıştır (Akt. Hablemitoğlu, 2004:40). Bu tanımlardan yola çıkarak küreselleşmenin ulusal sınırları ortadan kaldıran bir anlayışa sahip olduğunu ve bu anlayışında ulus-devlet yapısıyla ters düştüğünü söylemek mümkündür.

Küreselleşme süreci, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, ulus devlet yapısının temelini oluşturan “geleneksel vatandaşlık” anlayışından uzaklaşarak “küresel vatandaşlık” adı verilen yeni bir vatandaşlık modelinin ortaya çıkmasına sebep

olmuştur. “Geleneksel vatandaşlık” anlayışı ve bu anlayışa göre şekillenen vatandaşlık bilinci birtakım değerlere sahip olmayı gerektirir. Bu anlayış doğrultusunda iyi vatandaş şu özelliklere sahip olmalıdır (Kan, 2009a:899):

- Ülkesine, milletine, devletine ve kanunlara bağlı ve saygılı olmalıdır.
- Topluma ve diğer insanlara karşı olan görev ve sorumluluklarını yerine getirmelidir.
- Bireysel çıkarlarını düşünmeden ülkesine ve milletine hizmet etmelidir.
- Cesaretli ve onurlu davranmalıdır.
- Doğruluk çizgisinden asla ayrılmamalıdır.

Küreselleşme sürecinin yarattığı “küresel vatandaş” modeli incelendiğinde ise daha evrenselci bir anlayış sergilendiği görülür. Küreselleşme karşıtlarının küreselleşme sürecine yönelik tepkilerinin kaynağında da bu “evrenselci anlayış” yatar. Küreselleşme karşıtları, küreselleşmeyi ekonomik, siyasi ve askeri yönlerden güçlü devletlerin güçsüzlere egemen olmak için uyguladıkları politikanın gereği olarak görürler. Bundan yalnızca birkaç yüzyıl önce bu politika, top-tüfek ekseninde sürdürülürken bugün uluslararası şirketler ve yarattıkları pazarla uygulandığı ifade edilir. Bu sayede Batılı yaşam tarzı empoze edilerek milli değerlerin ve ulusal kimliğin çöküşü hızlanmış olacaktır.

Kan’a (2009b:25) göre “küresel vatandaşlık” modeli, sadece kendi ülkesinin değil yaşadığı dünyanın sorumluluğunu üstlenen bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu anlayışa göre evrensel değerlerin benimsendiği yaşanması bir dünya yaratmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak temel hedeftir. Ancak çoğu zaman “küresel vatandaşlık” bireylerin kendi ülkelerinin kimliğinden ve değerlerinden kopmaları olarak anlaşılır. Halbuki “küresel vatandaşlık” modeli, ulusal değerlerden kopmadan tüm dünyayla bütünleşmeyi, insanlığa açılmayı teklif eder. Öyle ki 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim programında bu düşünceyi destekler biçimde “küresel vatandaşlık” anlayışının izlerini bulmak mümkündür.

Vatandaşlık anlayışında yaşanan değişimi anlamak için Osmanlı'dan günümüze vatandaşlık anlayışlarına değinmek yerinde olacaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nda genel olarak benimsenen vatandaşlık anlayışının "Osmanlılık İdealine" uygun biçimde şekillendirilmeye çalışıldığı söylenebilir (Güzel Polat,2011:133). Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarında "Osmanlı Kimliği", "Din" ve "Türklük" unsurunu ön planda tutan bir yapı sergilerken, imparatorluğun sınırlarının genişlemesiyle bu unsurlar arka plana itilmiş, egemenlik altındaki tüm halkların refahını ve dolayısıyla da devletin bekasını sağlayacak bir vatandaşlık anlayışının egemen olmuştur. Elbette ki bu durum Müslümanlarla gayrimüslimlerin her noktada eşit oldukları anlamına gelmez. Ancak dönemin diğer devletleri düşünüldüğünde Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşayan tüm vatandaşların refahını sağlamak için çaba gösteren bir anlayışa sahip olduğu söylenebilir.

"Osmanlılık" fikri, Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altındaki halkların ayaklanmalarını ve bağımsızlık istemlerini önleyemese de Osmanlı vatandaşlığının anayasal düzeyde ele alınmasını sağlayacak gelişmelere zemin hazırladığı düşünülebilir. Anayasal anlamda vatandaşlık hakkı ilk kez 1876 Kanun-i Esasi ile düzenlenmiştir. Kanun-i Esasi'nin 6. maddesine göre hangi din ve mezhepten olduğuna bakılmaksızın Osmanlı tabiiyetinde olan herkesin Osmanlı olduğu ifade edilmiştir (Çiftçi, 2008:119).

Birinci ve İkinci Meşrutiyet'i takiben gerçekleşen Balkan Savaşları'nda alınan yenilginin Osmanlı İmparatorluğu'nun vatandaşlık anlayışının "Osmanlılık" fikrinden "Türkçülük" fikrine kaymasına sebep olduğu söylenebilir. "Türk-İslam" sentezine dayalı "Türkçülük" fikri Osmanlı İmparatorluğu'nda ulus-devlet yapılanmasına ve bunun gerektirdiği vatandaşlık modelinin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır (Güzel Polat, 2011:139). Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise demokratik ve eşit bir vatandaşlık anlayışının benimsendiği görülür (Şimşek, Özdemir ve Kaya, 2004:381).

Güzel Polat'a (2011:145) göre 1923-1950 arası dönem Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni bir ulus ve bu ulusa özgü yeni bir vatandaşlık anlayışı oluşturmaya başladığı dönemdir. Haklardan ziyade ödevlere vurgu yapılarak modern, laik ve demokratik bir

vatandaş kimliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu düşünceler dönemin eğitim politikalarını da etkilemiş, “vatandaşlık eğitimi” üzerinde titizlikle durulmasına sebep olmuştur.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar vatandaşlık eğitimine yönelik dersler farklı adlarla eğitim programları içerisinde yer alır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Yurt Bilgisi adıyla haftada bir saat okutulan ders, vatandaşlık bilincinden ziyade ulus bilinci kazandırmayı hedefler (Caymaz, 2007:14).

1950’li yıllara gelindiğinde ise vatandaşlık eğitimi konusundaki hassasiyetin aynı duyarlılıkla devam ettiği, “Yurt Bilgisi” adıyla okutulan dersin “Yurttaşlık Bilgisi” adını aldığı görülür. “Türk” kimliğini ön plana çıkaran tek parti dönemi vatandaşlık anlayışının aksine 1950 çok partili dönem vatandaşlık anlayışı, demokratik bir dönüşüm geçirerek toplumsal sorumluluk bilincine sahip, uygar, medeni ve erdemli vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Caymaz,2007:35-36).

Bu dönemin vatandaşlık anlayışı geliştirilen 1962 ve 1968 tarihli ilköğretim programlarında da yansımaları bulmuştur. “Yurttaşlık Bilgisi” dersi Tarih ve Coğrafya dersleri ile bütünleştirilerek önce “Toplum ve Ülke İncelemeleri”, daha sonra da “Sosyal Bilgiler” adını alarak mihver ders olmuştur (Keskin, 2009: 124-125). Yine aynı programlar içerisinde iyi vatandaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını koruyan, milli bütünlüğü bozacak davranışlarda bulunmaktan kaçınan, farklı duygu ve düşüncelere saygı duyan, yapıcı ve yaratıcı bireyler olarak tanımlanmıştır.

Vatandaşlık eğitimi açısından 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programı ise Kan’ın sözünü ettiği küresel vatandaşlık modeline ilişkin izler taşır. 2005 programı yalnızca vatandaşlık eğitimi anlamında değil, eğitim felsefesinden değerlendirme durumlarına kadar birçok noktada yeni anlayışları eğitim sistemimize katar. MEB(2005), bu yeniliğin gerekçesini şu cümlelerle ifade eder:

“Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik anlamda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır”.

Bu açıklamalar ışığında 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler programının küreselleşme sürecinden açık bir şekilde etkilendiği söylenebilir. Öğretmenin merkezi konumuna son verip öğrenciyi temele alan ve öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla öğrenmelerine imkân tanıyan bir anlayışın yaşama geçirildiği 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler programı, kariyer bilinci geliştirme, değişim ve sürekliliğin farkına varma gibi birtakım becerileri öğrencilere kazandırmayı amaçlamaktadır. Ulusal değerlerin yanı sıra evrensel değerleri benimsemenin gerekliliğine de dikkat çeken program, “küresel vatandaşlık” modelinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerleri kazandıracak öğrenme alanlarına ve kazanımlara da yer vermektedir.

Eğitim programları öğrencilere yalnızca genel kültür bilgileri sunmaz, toplumsal hayata uyumlu bir şekilde katılmaları için gerekli olacak davranış ve becerileri de kazandırır. Toplumsal hayata uyumlu bir şekilde katılmak, birey olarak birtakım hak ve görevlerin bilincinde olmayı gerektirir. Bu bilinç ise, ilköğretimden başlayarak eğitimin diğer kademelerine yayılan nitelikli bir vatandaşlık eğitiminden geçer. Öyle ki Savage ve Armstrong (2004:7), bireylerin temel eğitime devam etmeseler dahi “iyi vatandaş” olmaları gerektiğinden söz eder.

Vatandaşlık bilinci, bireylerin yerel, ulusal ve küresel düzeyde etkin vatandaş olabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve değerlere ilişkin farkındalığıdır. Bu süreçte ne bilgiyi beceriden ne de beceriyi değerden ayırabiliriz. Esas olan nitelikli bir vatandaşlık eğitimi ile bu üç unsuru bireylere eş zamanlı kazandırarak farkındalık oluşturmaaktır.

İlköğretim kademesi, çocukların zihinsel ve duygusal gelişimleri ile demokratik tutumların biçimlenmesi bakımından oldukça kritik bir dönem olarak kabul edilebilir. Bu dönemde verilmesi gereken vatandaşlık eğitiminin sonraki kademelere ertelenmesi vatandaşlık eğitiminin etkililiğinin azalmasına neden olabilir (Remy, Anderson, Synder 2001:31-32). Bu nedenle vatandaşlık eğitiminin öğrencilere kazandırması gereken yeterlikler şu şekilde açıklanabilir (Qualifications and Curriculum Authority,1998:44).

- **Bilgi ve Anlayış:** Vatandaşlık eğitimi kanunlar, kurallar, demokrasi, özgürlük, eşitlik, insan hakları, farklılıklar, sürdürülebilir kalkınma ve küresel bir topluluk olarak dünya gibi konu ve kavramlarla ilişkili olan bilgi ve anlayışı öğrencilere kazandırmayı amaçlar.
- **Beceri ve Eğilim:** Eleştirel düşünme, düşüncelerini ifade etme, tartışmalara katılma, çatışmaları çözme, işbirliğinde bulunma gibi beceri ve eğilimlerle ilgili olarak öğrencileri eğitmeyi amaçlar.
- **Değerler ve Kurallar:** Vatandaşlık eğitimi öğrencilerin adalet, demokrasi, hoşgörü, cesaret gibi birtakım değerlerle donatılmasını amaçlar.

Yukarıda bahsedilen bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması yalnızca iyi bir eğitim programıyla değil aynı zamanda bu programı uygulayacak nitelikli öğretmenlerin varlığıyla da ilişkilidir. Eğitim programları ne kadar güncel ve çağdaş olursa olsun yeterli bir öğretmenin elinde işlenmediği sürece hiçbir işe yaramaz. Öğretmen, eğitim sistemine ve öğrenciye yön veren en temel unsurlardan biridir. Eğitim sürecinde kullanacağı yaklaşımdan yaptığı hazırlığa, öğrenciye yaklaşım tarzından kullandığı araçlara kadar her şey eğitimin kalitesini artırmak içindir. Bu sebeple öğretmenin bilgi, beceri ve değer dünyasını geliştirecek etkinliklerin ve programların hazırlanması eğitimin temel hedeflerinden olmalıdır.

Eğitimin “iyi vatandaş yetiştirme” amacı, ilköğretimde “Sosyal Bilgiler” dersi kapsamında yoğun bir şekilde kazandırılmaya çalışılır. Öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler derslerini bu amaca hizmet edecek şekilde farklı öğrenme stratejileri, materyaller,

etkinlikler, yöntemler ve anlayışlarla zenginleştirmesi gerekir. Kavram karikatürleri de bu nokta da kullanabilecek etkili bir öğrenme stratejisi olarak değerlendirilebilir.

Kavram karikatürleri (concept cartoons) ilk kez Londra'daki Fizik Enstitüsü tarafından halkın fen bilimine olan ilgisini artırmak amacıyla metro istasyonlarında kullanılmıştır. Genç ya da yaşlı her yolcuya karikatürler aracılığıyla “Ne Düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilerek fiziğin yaşamımızdaki önemi ve gücü anlatılmaya çalışılmıştır (Keogh, Naylor ve Wilson, 1998: 219).

Kavram karikatürleri bir öğrenme-öğretme stratejisi olarak Brenda Keogh ve Stuart Naylor tarafından 1992 yılında (Keogh ve Naylor, 1999:431) geliştirilmiştir. Keogh ve Naylor'a (2000) göre kavram karikatürleri, herhangi bir konu hakkında, karakterler arasındaki tartışmadan yola çıkarak, öğrencilerin düşüncelerini ve bu düşüncelerin sebeplerini sorgulamalarına yardımcı olan karikatür formatındaki çizimlerdir. Kavram karikatürleri aracılığıyla bilimsel bir düşünce günlük durumlara uyarlanarak öğrencilere sunulur. Her kavram karikatüründe bir konu hakkında tartışan üç ya da daha fazla karakter yer alır. Karakterlerin her biri probleme ilişkin alternatif bir bakış açısına sahiptir. Bu bakış açılarından biri bilimsel olarak doğru düşünceyi temsil ederken diğerleri kavram yanlışlarını ele alır. Bu sayede öğrenci araştırmaya, tartışmaya ve düşünmeye sevk edilir.

İngilizce'de “cartoon”, İtalyanca'da “caricare” olarak karşılık bulan karikatür kelimesi, Türkçe Sözlük'te “insan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim” olarak tanımlanmıştır. Bu noktada kavram karikatürlerinin hangi kapsamda değerlendirileceği tartışma konusudur. Uğurel ve Morali'ya (2006:37) göre kavram karikatürleri yapısal olarak, bilinen karikatürlerden farklı özellikler taşır. İçinde abartı ve mizahi unsur barındırmamalarına karşın çizgilerle ifade edilmelerinin onlara karikatür özelliği yüklediğini savunurlar. Nitekim yaptıkları sınıflandırma kapsamında kavram karikatürlerini (concept cartoons), “tartışma, araştırma ve düşündürme yönü ön plana çıkan karikatürler” başlığı altında ele almışlardır.

Halbuki Keogh ve Naylor (1999:432)'a göre, kavram karikatürlerini (concept cartoons) ifade ederken “karikatür” etiketinin kullanılması yanıltıcı olabilir. Çünkü çoğu birey, karikatür ve mizah arasında güçlü bir bağ olduğuna inanır. Ancak kavram karikatürleri mizah ya da alay içermezler. Daha çok, çoktan seçmeli soru formu şeklindedirler. Farkları, diyalog formunda yazılmış bir metin ve görsel uyarıcılarla bütünleşmiş olmalarından kaynaklanır. Bu noktada Seylan (2011)'ın görüşleri, Keogh ve Naylor'ın görüşleriyle paralellik göstermektedir. Seylan (2011), bu konudaki düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“ Dil canlı bir organizma gibi işler. Dönem ve yere bağlı olarak değişimler gösterir. Bunun yanında bir kelimenin kavram içeriği, kültürler arası farklılıklar gösterebilir. Aynı kelime, bir dile girdiği andaki şartlar ve zaman içinde geçirdiği serüvene bağlı olarak diğer dillerden daha farklı anlam boyutları kazanabilir. Karikatür (caricare), İtalyanca bir kelimedir ve daha çok abartılı portre çizimleri için kullanılmıştır. Hala da aynı şekilde kullanılmaya devam etmektedir. Karton (cartoon) kelimesi ise, tarihsel perspektifte farklı anlam boyutları kazanmıştır. Ortaçağda ressamın freskler için hazırladıkları eskizlere karton adı verilmiştir. 19. Yüzyıl sonlarında bir saray görüntüsü, hiciv ve abartı içerecek şekilde çizilerek, adına ironi yapmak için karton denince anlam içeriği değişmiştir. Sonrasında Walt Disney'in insan özelliği kazandırdığı hayvan kahramanlarını resimlemesi de “karton” olarak ifade edilmiştir. Bugün bilgisayar ortamında oluşturulan animasyon filmler için de aynı ifade kullanılmaktadır. Görüleceği üzere batı dillerinde “karton” kavramı daha geniş bir perspektifte sunulmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde eğitim faaliyetlerinde kullandıkları resimlemelere “cartoon” demiş olmaları yanlış gözüküyor. Ancak ülkemizde durum biraz daha farklı. Biz başından beri Batı'nın hiciv, eleştiri ve komedi içeren çizimlerine karikatür demişiz. Halbuki bizim anladığımız karikatür kavramının içeriği ile Batı'daki içerik birbirinden tamamen farklı. “Concept Cartoon” ifadesini Türkçeye kavram karikatürü olarak çevirdiğimizde de benzer bir durum ortaya çıkıyor. Türk halkına karikatür dediğinde anladığı şey ile eğitimcinin anlatmaya çalıştığı şey arasında hiç de arzu edilmeyen bir fark doğuyor. Bu noktada “kavram karikatürü” yerine “kavram çizgi resmi” ifadesini kullanmak daha doğru olabilir. Çünkü yapılan, bir kavramın, bir problemin daha iyi anlaşılması açısından görselleştirilmesi, modellemesi, canlandırılmasıdır.”

Her ne kadar Seylan, “kavram karikatürü” ifadesinin yanlış bir çeviri olduğunu iddia etmiş olsa da karşıt yönde görüş bildiren araştırmacılar da mevcuttur. Dilbilim uzmanlarından Şen (2011), “kavram karikatürü” teriminin kullanılmasında herhangi bir sakınca olmadığını, terimin bu haliyle literatüre yerleştiğini ve yeni bir çeviri önermenin terim karmaşası yaratacağını ifade etmiştir. Bu sebeple araştırma kapsamında uygulanan

eğitimin “kavram karikatürü” başlığıyla değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Kavram karikatürleri, geniş yaş aralıklarında, farklı yer ve zamanlarda, tüm eğitim ortamlarında kullanılabilir bir öğrenme/öğretme stratejisidir (Demir,2008:33). Yapılan çalışmalar kavram karikatürlerinin sınıf ortamlarında tartışma başlatmak, araştırmaya yönlendirmek, dikkat çekmek ve değerlendirme amaçlarıyla farklı şekillerde kullanılabilirliğini göstermektedir.

Keogh ve Naylor (1999:441) ise kavram karikatürlerinin, eğitim-öğretim ortamlarında birçok amaçla kullanılabilirliğinden söz eder. Kavram karikatürleri; yabancı dil öğretiminde, herhangi bir dersin ya da konunun sonunu özetlemede, öğrencilerin kendilerine daha çok soru sormalarına yardımcı olmadıkça, çalışma yapraklarını daha ilgi çekici kılmada ve öğrencilerin bilimsel düşüncelerini keşfetmelerinde yardımcı materyal olarak kullanılabilir. Bu noktada asıl dikkat edilmesi gereken husus, hangi amaçla kullanılacağından ziyade nasıl etkin kullanılacağına ilişkindir.

Kabapınar (2009), kavram karikatürlerinin daha etkili kullanılabilmesi konusunda yaptığı araştırmada, kavram karikatürlerini “çalışma yaprağı” şeklinde hazırlamış ve öğrencilere dağıtmıştır. Araştırma sonucunda, kavram karikatürlerinin çalışma yaprağı şeklinde hazırlanmasının “poster” formu kadar etkili olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca karikatürde yer alan karakterlere isim vermenin, öğrencilerin ilgilerini çekmek açısından önemli olduğunu ifade etmiştir.

Literatürde kavram karikatürleri ile ilgili çalışmalar daha çok fen ve matematik eğitimi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar kavram karikatürlerinin öğrenciler arasında tartışmayı başlatan bir uyarıcı olarak görev yaptığı, düşüncelerini keşfetmelerine yardımcı olduğu ve derse yönelik motivasyonlarını artırdığı yönündedir (Keogh ve Naylor, 2000; Morris,Merritt,Fairclough,Birrell ve Howitt, 2007). Aşağıda Keogh ve Naylor tarafından geliştirilen bir kavram karikatürü örneği yer almaktadır:

Şekil 1. Kardan Adam Kavram Karikatürü

Yukarıdaki karikatürde, “kardan adama palto giydirilmesi halinde neler olabileceği konusunda tartışan bir grup öğrenci yer almaktadır. Öğrenciler, kardan adamın erimemesi için neler yapılabileceğini tartışmaktadırlar. Elinde palto tutan çocuk, kardan adama palto giydirmenin erimeyi durduracağına inanmaktadır. Buna karşın bir diğeri erimeyi kolaylaştıracağını, diğeri ise herhangi bir değişiklik yaratmayacağını ifade etmektedir. Bu düşüncelerden biri, bilimsel olarak doğru düşüncüyü temsil ederken, diğer ikisi, problem hakkında öğrenciler tarafından üretilen alternatif düşünceleri yansıtır. Bu noktada temel amaç, öğrencilerin farklı bakış açılarını görmelerine olanak tanımak ve kendi gibi düşünen insanların da olabileceği düşüncesini uyandırmaktır.

İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisini sorguladığımız bu araştırmada kavram karikatürleri, öğrenci düşüncelerini görmek ve tartışma ortamı yaratmak amacıyla kullanılmıştır. Bu amaçla hazırlanan karikatürler, “poster” formunda hazırlanmış ve öğrencilere sunulmuştur. Bu

sayede öğrencilerin düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı yaratılarak etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, Sosyal Bilgiler tutumuna ve öğrenmelerin kalıcılığına etkisi nedir?

1.2. Alt Problemler

Araştırmada bu probleme dayalı olarak aşağıda belirtilen alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1- Deney grubu ile kontrol grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2- Deney grubu ile kontrol grubunun Sosyal Bilgiler tutum ölçeği son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3- Deney grubu ile kontrol grubunun kalıcılık testi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Denenceler

- 1- Deney grubu ile kontrol grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.
- 2- Deney grubu ile kontrol grubunun Sosyal Bilgiler tutum ölçeği son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.
- 3- Deney grubu ile kontrol grubunun kalıcılık testi puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtlarına aşağıda yer verilmiştir:

- 1- Araştırmada kullanılan veri toplama araçları geçerli ve güvenilir. Yeterli sayıda uzman kanısına sahip olup geçerliği ve güvenilirliği test edildiğinden amacına uygun olarak ölçüm yapabilir.
- 2- Deney grubu ile kontrol grubunu oluşturan bireyler veri toplama araçlarına içten yanıt vermişlerdir.
- 3- Verilen eğitim başarı, tutum ve kalıcılık için yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma,

- 1- 2010-2011 eğitim öğretim yılında Samsun ili Asarcık ilçesinde bulunan bir ilköğretim okuluna devam eden beşinci sınıf öğrencileri ile;
- 2- “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinin kazanımlarının ölçüldüğü Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ile;
- 3- Kavram karikatürlerine dayalı öğretim gerçekleştirme amacına yönelik olarak haftada üç saat olmak üzere 6 hafta boyunca yürütülen Sosyal Bilgiler dersi ile;
- 4- Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kavram Karikatürü: Kavram karikatürleri, herhangi bir konu hakkında karakterler arasındaki tartışmadan yola çıkarak öğrencilerin düşüncelerini ve bu düşüncelerin sebeplerini sorgulamalarına yardımcı olan karikatür formatındaki çizimlerdir (Keogh ve Naylor; 2000).

Tutum: Belirli birtakım kişi, nesne ya da olaylara karşı sürekli olarak aynı biçimde davranmamıza neden olan öğrenilmiş bir eğilimdir (Enç,1980:158).

Başarı: Kendisinin seçtiği ya da başkasının göstermiş olduğu bir görev karşısında insanın ortaya koyduğu, yaptığı iş, ürün, yapıttır (Öncül, 2000:118).

Kalıcılık: Öğrenilen bilgilerin belirli bir zaman sonra hatırlanması, unutulmamasıdır.

1.7. Araştırmanın Gerekçesi

Toplumunu oluşturan bireylerin çevrelerini tanımaları ve sağlıklı ilişkiler kurmaları, geniş bir dünya görüşüne sahip olmaları, vatandaşlık haklarını kullanabilmek için gerekli bilgileri edinmeleri ve asgari düzeyde bilgi ve beceri kazanmaları ilköğretimin en önemli işlevlerindedir (Çubukçu ve Gültekin; 2006: 155). Okuma yazma çağına gelmiş bireyler, bu eğitim aracılığıyla yalnızca okuma-yazma ile aritmetik bilgisi edinmez, aynı zamanda toplum olma, toplumla birlikte yaşama ve iyi vatandaş olma bilinci de kazanırlar.

İyi vatandaş, topluma karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde, kendinden emin, farklılıklara saygılı, ulusal bağımsızlığa önem veren ve ulusal değerlerine sahip çıkabilen kişidir. Bu özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi etkili bir vatandaşlık eğitimi ile mümkündür. Vatandaşlık eğitimi, vatandaşlık bilinci kazandırmayı amaçlayan çok yönlü bir süreçtir. Bu süreçte eğitimcilerle düşen en büyük görev, öğrencilerde demokrasi, insan hakları, eşitlik gibi vatandaşlık kavramlarına ilişkin doğru yapılanmalar sağlamaktır.

Ancak literatür incelendiğinde öğrencilerin vatandaşlık kavramlarını algılayışlarında birtakım problemlerin olduğu görülür. Nayır ve Akar (2009) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin özgürlük kavramına ilişkin önemli bilgi eksiklikleri olduğunu ortaya koymuştur. Yine Yılmaz (2009) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar da, Nayır ve Akar'ın çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin temel vatandaşlık algılarını belirlemeye çalıştığı araştırma kapsamında Yılmaz, öğrencilerin egemenlik,

eşitlik ve vatandaşlık kavramlarına ilişkin kavram yanılgısı içerisinde olduklarını tespit etmiştir.

Sabancı (2008:96), öğrencilerde var olan bu yanılgıların sebebini, kavramların günlük hayatta tecrübe edilmesi zor, soyut kavramlar olmalarına dayandırmaktadır. Kavramların soyut oluşu ve öğretmenlerin öğretimlerini somutlaştıramamaları, öğrencilerin kavramları anlama yerine ezberleme yolunu tercih etmelerine neden olur. Bu nokta da öğretmenlerin kullanacağı stratejiler büyük önem taşır. Öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerinden uzaklaşıp farklı duyu organlarına hitap eden öğrenme ortamları yaratması, kavram yanılgılarının oluşmasını engeller.

Kavram yanılgılarının giderilip başarı ve kalıcılığın artırılmasında yapılandırmacı yaklaşım, farklı öğrenme stratejilerinden söz eder. Bu stratejilerden biri de kavram karikatürleridir. Kavram karikatürlerinin, birkaç karakter arasındaki tartışmadan yola çıkarak sunduğu eğlenceli ortamlar sayesinde öğrenciyi derse güdülediği, araştırmaya ve tartışmaya sevk ettiği yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Kavram karikatürlerinin araştırma ve tartışmaya sevk eden yapısı vatandaşlık eğitiminin amaçlarıyla örtüşmektedir. MEB (2005), vatandaşlık eğitimi ile öğrencilerde kazandırmak istediği becerileri şu şekilde sıralamıştır:

- Araştırma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim
- Problem çözme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma
- Birlikte Yaşama
- Gözlem yapma
- Değişim ve sürekliliği algılama
- Sosyal Uyum
- Sosyal ve kültürel katılım
- Ayrımcılığa Duyarlılık
- Empati
- Özyönetim
- Kaynakları etkili kullanma

Kavram karikatürlerinin kullanıldığı eğitim ortamları, MEB'in vatandaşlık eğitimi kapsamında kazandırmaya çalıştığı becerileri, güldüren, düşündürülen ve eğlendiren bir anlayışla öğrencilere sunar. Bu açıdan kavram karikatürlerinin vatandaşlık bilinci kazandırmada etkili bir öğretim stratejisi olarak kullanılabilmesi düşünülmüş ve

kavram karikatürlerinin vatandaşlık bilinci kazandırmada etkili olup olmadığı belirlenmek istenmiştir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda Türkiye’de yapılan birçok çalışma, öğrencilerin vatandaşlık kavramları ile ilgili kavram yanlışlarına sahip olduklarını gösterir. Eğitimin en temel amaçlarından biri olan istendik nitelikte vatandaş yetiştirmek, öğrencilerde var olan yanlışların tespit edilip giderildiği eğitim ortamlarının düzenlenmesini gerektirir. Bilindiği gibi kavram yanlışlarının tespit edilip giderilmesi geleneksel yöntemlerle pek mümkün gözükmemektedir. Bu noktada yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci aktifliğine dayalı yeni öğrenme stratejilerinden söz eder. Kavram karikatürleri de bu stratejilerden biridir. Kavram karikatürleri ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde daha çok fen ve teknoloji öğretimi ile matematik öğretimi üzerine yoğunlaştığı görülür. Buna karşın Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilirliği üzerine sınırlı sayıda çalışma yer almaktadır. Bu sebeple ilköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisinin sorgulandığı bu araştırmanın alana katkı sağlayacağı ve yapılacak araştırmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca vatandaşlık bilinci kazandırmada farklı bir öğretim stratejisi kullanmanın sağladığı kolaylıkları görmek açısından sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yardımcı olacağı umulmaktadır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma problemiyle ilgili olan bilimsel yayın ve araştırmalar ele alınmıştır. Bu yayın ve araştırmalar, vatandaşlık bilinci ve kavram karikatürleri olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

2.1.Vatandaşlık Bilinci İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde yapılan çalışmalara tarih sırasına göre yer verilmiştir.

2.1.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Martin ve Chiodo (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı, kırsal okullarda öğrenim gören yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın verileri, anketler, öğrenci görüşleri ve öğretmen görüşleri olmak üzere 3 farklı kaynaktan toplanmıştır. Anketler, beş farklı kırsal okulda öğrenim gören 333'ü sekizinci sınıf, 362'si yedinci sınıf toplam 695 öğrenciye uygulanmıştır. Anket, 3 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin "iyi vatandaşlık" hakkındaki görüşlerini derinlemesine incelemek amacıyla gerçekleştirilen görüşmelere ise, örneklem içerisinde tesadüfi olarak seçilen 54 öğrenci katılmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden "içerik analizi" kullanılmış, bu analiz sonrasında elde edilen bulgular, "başkalarına yardım etme", "kurallara uyma", "bağlılık" ve "diğerlerine saygı" olmak üzere 4 kategoride değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, sekizinci sınıf öğrencilerinin %68'inin, yedinci sınıf öğrencilerinin ise %59'unun, "başkalarına yardım etme" davranışını, iyi vatandaş olmanın önemli yönlerinden biri olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin, dürüst, ülkesi için savaşan, çalışkan, iyi kalpli, diğer insanlar için güzel şeyler yapan, cesaretli ve sorumluluk duygusuna sahip bireyleri "iyi vatandaş" olarak değerlendirmeleri, araştırma kapsamında elde edilen bir başka sonuçtur.

Çayır ve Gürkaynak (2008), yaptıkları araştırma ile Türkiye’deki vatandaşlık eğitiminin durumunu tarihsel bir süreç içerisinde değerlendirmişlerdir. Vatandaşlık eğitimini 1923-1950 Tek Parti Döneminde Eğitimdeki Vatandaşlık Temaları, 1950 Sonrası Çok Partili Dönemde Vatandaşlık Eğitimi ve Mevcut Vatandaşlık Eğitimi olmak üzere üç başlıkta ele almışlardır. Araştırma sonucunda mevcut programın önceki programlarla karşılaştırıldığında vatandaşlık eğitimi açısından önemli gelişmelere öncülük ettiği, insan hakları temalarını barındırdığı ve daha evrensel bir anlayışa sahip olduğu görülmüştür. Buna karşın “fedakar ve vatansever” vatandaş yaratma arzusundan vazgeçmemiş olması da dikkat çekicidir.

Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının vatandaşlık, milliyet ve toplum hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla Koutselini (2008), 2005-2006 eğitim öğretim yılı bahar döneminde 50 öğrenci üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanan verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının vatandaşlık algılarının farklılaştığı görülmüştür. Öğretmen adayları vatandaşlığı aktif bir kavram olarak, (1) vatandaşlığı tanıma, (2) görev ve yükümlülük bilgisi, (3) sözleşme, (4) düşünce ve eylemlerin yeniden inşası, (5) karşılıklı düşünce ve eylemler başlıkları altında 5 kategoride tanımlamışlardır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, ulusal problemlerin çözümünde küresel toplum ve uluslararası kuruluşların önemine dikkat çekmiştir.

Leenders, Veugelers ve De Kat (2008), Hollandalı öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi hakkındaki görüşlerini incelemişlerdir. Vatandaşlık, edebiyat, ekonomi gibi farklı alanlarda çalışan 254 öğretmenin katıldığı araştırmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Vatandaşlık eğitimi, vatandaşlık değerleri kapsamında ele alınmış ve öğretmenlerin değerler hakkındaki görüşlerine de yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, yaş, alan ve okul düzeyi değişkenlerinin öğretmenlerin farklı değerleri benimsemelerinde etkili olduklarını göstermektedir.

Peterson ve Knowles (2009), öğretmen adaylarının “aktif vatandaşlık” hakkındaki görüşlerini açığa çıkarmaya çalıştıkları araştırmada, 12 farklı enstitüden 149 öğretmen

adayı ile çalışmışlardır. Öğretmen adayları 11-18 yaş aralığındaki öğrencilere vatandaşlık eğitimi vermeleri için yetiştirilmektedir. Örneklemin 96'sı bayan, 53'ü erkekten oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, iki bölümden oluşan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Anketin ilk bölümünde 27 soru yer alıp 21'i için beşli derecelendirme 6'sı için de 3'lü derecelendirme sistemi uygun görülmüştür. Anketin ikinci bölümünde ise yaş, cinsiyet, enstitü gibi kişisel bilgilerin istendiği sorular yer almaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının %47'si "aktif vatandaşlık" kavramının vatandaşlık eğitimcileri tarafından ifade edilen anlamıyla uygun olduğu yönünde olumlu görüş bildirirken %35'i olumsuz görüş bildirmiştir.

Wing Ng (2009), öğrencilerin nasıl aktif ve katılımcı vatandaşlara dönüştüklerini açıklar. 2 farklı ortaöğretim okulundan 18 öğrenci ile 2 vatandaşlık eğitimi öğretmenin katıldığı araştırmanın verileri, odak grup görüşmeleri ve bireysel görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sürecine katılan bireyler gönüllü olarak seçilmiştir. Bulgular, öğretim metodları ile öğretmenlerin kişisel inanç ve rollerinin, aktif ve katılımcı vatandaşlık düşüncesinin yapılandırılmasında kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Feinberg ve Doppen (2010) tarafından yapılan araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin vatandaşlık bilgilerini belirlemektir. Ohio ve Georgia'dan 190 lise öğrencisinin katıldığı araştırmada, 108 öğrenci kırsal alanda, 82 öğrenci de şehir merkezinde yaşamaktadır. Öğrencilerin vatandaşlık bilgileri, "Birleşik Devletler Vatandaşlık ve Göçmenlik Hizmetleri Vatandaşlığa Kabul Testi" (United States Citizenship and Immigration Services (USCIS) Naturalization Test) ile ölçülmüştür. Araştırma sonuçları, öğrencilerin sınırlı vatandaşlık bilgisine sahip olduklarını, testin ise değişikliklere ihtiyacı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Silman ve Çağlar (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı, Kıbrıs adasının kuzey ve güney kısımlarında okutulmakta olan vatandaşlık ders kitaplarının içeriğini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Adanın güney kısmında 2000 yılında Yunanistan'da yayınlanmış, "Sosyal ve Politik Eğitim" başlıklı, üç ünitelerden oluşan bir ders kitabı

okutulmaktadır. Üniteler, “Birey ve Toplum”, “Birey ve Devlet” ve “Birey, Devlet, Örgütler ve Avrupa Birliği” başlıklarını taşımaktadır. Kuzey kısmında okutulan kitap ise 2006 yılında Türkiye’de yayınlanmış ve dört üniteden oluşmaktadır. Kitap “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” başlığını taşımaktadır. Kitapta yer alan üniteler, “Devlet, Demokrasi, Anayasa, Vatandaşlık Hakları ve Sorumluluklar”, “İnsan Haklarının Korunması”, “Ulusal Güvenlik ve Ulusal Gücün Elementleri” ve “İnsan Haklarının Korunmasında Karşılaşılan Problemler”dir. İçerik analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırma sonucunda her iki kitabın da kaynağını oluşturan ülkelerin kimliklerini ve kültürlerini yansıttığı tespit edilmiştir. Ayrıca Türk vatandaşlık kitabı daha ulusalcı bir vatandaşlık anlayışı taşıırken Yunan vatandaşlık kitabının hem ulusalcı hem de küresel bir vatandaşlık anlayışı sergilemesi elde edilen diğer sonuçlar arasındadır.

Simmons (2010), Hmong ergenlerinin politik ve sivil vatandaşlığa ilişkin görüşlerini incelediği araştırmasında 12-15 yaş aralığında 18 öğrenci ile çalışmıştır. Veriler odak grup görüşmeleri yapılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Hmong ergenlerinin vatandaşlık kavramını hukuki terimlerle ifade ettikleri görülmüştür. Kişisel hak ve refahtan ziyade topluma katılım ve toplum refahına daha fazla önem verdikleri tespit edilmiştir.

Çayır (2011), 2011-2012 eğitim- öğretim yılında uygulamaya konulan yeni “Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi” dersini değerlendirmek amacıyla yürüttüğü araştırmada, derse ait programı ve ders kitaplarını nitel bir yaklaşımla incelemiştir. Yapılan inceleme sonrasında dersin 4 ana bölümden oluştuğu görülmüştür. İlk bölümde “insan onuru”, “insanlık değerleri”, ikinci bölümde “demokratik vatandaş”, “demokrasi”, “demokratik bir toplumda farklı görüşleri tolere etme”, üçüncü bölümde “insan haklarının evrenselliği” ve “sivil toplum kuruluşları” ve son bölümde de “sorumluluklarımız”, “ulusal kimliği ve bütünlüğü korumada üstlendiğimiz görevler” gibi birtakım konuları içeren temalara yer verilmiştir. Programın önceki programlarla karşılaştırıldığında birçok yeni ilerlemeci hedefe sahip olduğu, demokrasi eğitimine

önem verdiği ancak Türkiye'nin mevcut problemlerini ve çözüm yollarını ortaya koyan bir yapı sergilemediği tespit edilmiştir.

İnce (2012), Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan günümüze kadar okutulan vatandaşlık eğitimi kitaplarını incelediği çalışmada içerik analizi yönteminden yararlanmıştır. Çalışma kapsamında ayrıca sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilen öğrenme materyalleri de incelenmiş, Fransa, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs'ın vatandaşlık eğitimi ile ilgili dokümanlarının karşılaştırmalı analizine yer verilmiştir. Çalışmanın verileri 7-14 yaş aralığındaki öğrencilerin vatandaşlık kitapları incelenerek elde edilmiştir. Vatandaşlık eğitimi müfredatı, 1923-1946, 1946-1960, 1960-1980 ve 1980-2010 olmak üzere 4 dönemde incelenmiştir. Yazar, belirlediği dönemlerde egemen olan vatandaşlık anlayışlarını, bu anlayışların eğitime yansımalarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmiş ve çeşitli önerilerde bulunmuştur.

2.1.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Gürbüz (2006), ilköğretim öğrencilerinin demokrasinin unsurlarından özgürlük, eşitlik, adalet, katılımcılık, hoşgörü kavramlarına ilişkin görüşlerini geliştirdiği bir ölçek yardımıyla incelemiştir. Ölçek, 100 ilköğretim öğrencisine (7.ve 8.sınıflar) uygulanmıştır. Araştırma ile elde edilen sonuçlar, demokrasinin unsurlarından “eşitlik” ve “özgürlük” konularında ilköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin farklı düşüncelere sahip olduğunu göstermiştir. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde ilköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin “eşitlik”, “özgürlük” ve “hoşgörü” unsurlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık gözlemlendiği ve öğrencilerin en fazla “vatandaşlık” unsurunda kararsız kaldıkları ortaya çıkmıştır.

İnal Yüksel (2006), vatandaşlık ve insan hakları dersinin öğretiminde öyküleri kullanmanın, duyuşsal özellikleri kazandırmadaki etkililik derecesini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada, 66 yedinci sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Deneme modelinde yürütülen araştırmada, araştırmacının hazırladığı öykülerden, öyküleri değerlendirmek için hazırlanan öykü değerlendirme formundan, tutum ölçeğinden ve öğrenci görüşleri

anketinden faydalanılmıştır. Sonuçlar, vatandaşlık ve insan hakları dersinin öğretiminde öyküleri kullanmanın, duyuşsal özellikleri kazandırmada anlamlı derecede etkili olduğunu, buna karşın bilişsel özellikleri kazandırmada yeterli olmadığını göstermiştir. Ayrıca öykü kullanımının öğrencilerin vatandaşlık ve insan hakları dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği, öğrenciyi güdülediği, derse karşı motive ettiği de gözlemlenmiştir.

Kaya (2006), 1625 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, sekizinci sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinde geçen kavramların kazanılma düzeylerini ve bu düzeyi etkileyen faktörleri tespit etmeye çalışmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere araştırmacı tarafından Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinde geçen kavramlara ilişkin 30 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Verilerin analizi sonucunda, kendine bir odaya, yeterli bir maddi gelire ve eğitimli aileye sahip öğrencilerin kavramları kazanma düzeylerinin diğer öğrencilere oranla daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Başaran (2007) tarafından yapılan araştırma Vatandaşlık ve İnsan Hakları programının uygulanışında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutlarında karşılaştığı sorunları ortaya koymayı ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır. Tarama modelinde desenlenen araştırmaya ilişkin veriler görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Bu doğrultuda 19 Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşleri alınmıştır. Elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin Vatandaşlık ve İnsan Hakları ders saati sayısının azlığı, ders içeriğinin yoğun ve öğrenci seviyesinin üzerinde oluşu, araç-gereç kullanımında yaşanan problemler ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmeyişi gibi birtakım sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

Doğan (2007), ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde yer alan “cumhuriyet, demokrasi, milli egemenlik, anayasa, yasa, merkezi yönetim, yerel yönetim ve vatandaş” kavramlarına ilişkin başarı düzeylerini belirlemeye çalışmıştır. Veri toplama aracı olarak Bacanlı tarafından geliştirilen Sosyo-ekonomik düzey ölçeği, kavram başarı testi ve görüşme formlarından yararlanılmıştır. Elde edilen

bulgular öğrencilerin %91.6'sının kavramlara ilişkin %50'nin altında, %8.4'ünün ise %50 ile %60 arasında başarı gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca kavramlara ilişkin başarı düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık yaratmazken sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür.

Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007), “Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi” başlıklı araştırmalarını, Sınıf, Okul Öncesi, Bilgisayar, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, İngilizce ve Sosyal Bilgiler bölümlerinde okuyan 370 öğretmen adayı üzerinde yürütmüşlerdir. Öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerini belirlemenin yanı sıra bu düzeylere etki eden faktörlere ilişkin görüşlerini de ortaya koymayı amaçlamaktadırlar. Araştırmacılar, ayrıca bölüm, aile gelir düzeyi, anne-baba eğitim durumu gibi sosyo-ekonomik faktörler ile cinsiyet, dine, aileye ve etnik kökene bağlılık gibi kişisel faktörlerin de siyasal katılımcılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark yaratıp yaratmayacağını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmanın verileri, “Katılımcılığı Etkileyen Etmenler Anketi” ve “Üniversite Öğrencileri Siyasal Katılımcılık Anketi” yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerinin “oldukça düşük” olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının siyasal katılım için belli bir potansiyele sahipken bu potansiyeli eyleme dökme noktasında ortam ve bilgi eksikliğine sahip oldukları tespit edilmiştir. Siyasal katılımcılık düzeyleri bölüm, kişisel faktörler gibi çeşitli etmenler açısından değerlendirildiğinde ise; Sosyal Bilgiler bölümünde okuyanların diğer bölümlerde okuyanlara, erkeklerin kızlara, dine hiç bağlı olmayanların olanlara, kendini etnik köken açısından ifade edenlerin etmeyenlere göre siyasal katılımcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Aileye bağlılık ve aile gelir düzeyi, anne-baba eğitim durumu gibi sosyo-ekonomik faktörler ise anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Mulhan (2007), ilköğretim 7.sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersinde geçen kavramların öğrenilmesinde sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler ile eğitim-öğretim uygulamalarının etkilerini belirlemeye çalıştığı araştırmada, 326 sekizinci sınıf öğrencisi ve 12 sosyal bilgiler öğretmeniyle çalışmıştır. Araştırmanın verileri örneklem

dâhilindeki öğretmen ve öğrencilerin kişisel bilgilerini elde etmek amacıyla kullanılan anket, kavramlara ilişkin bilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla geliştirilen bilgi testi ve öğrencilerin kavramları kendi cümleleriyle nasıl ifade ettiklerini görmek üzere hazırlanan açık uçlu sorular yardımıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinde geçen “insanlık, hak, evrensellik, kültür, hukuk, eşitlik, ahlak ve adalet” kavramlarını kavrama basamağında, “insan, ortak miras, özgürlük, insan hakları ve sorumluluk” kavramlarını ise bilgi basamağında kazandıkları tespit edilmiştir. Ailelerin ekonomik düzeyi, babanın eğitim durumu, anne-babanın mesleki durumu ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandığı farklı öğrenme-öğretme araçları değişkenleri açısından öğrencilerin kavramları öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın öğrencilerin yaşadıkları yer, annenin eğitim durumu ve öğretmenin kıdemi öğrencilerin kavramları öğrenme düzeylerinde anlamlı bir farklılık yaratmıştır.

Narin (2007) tarafından yapılan araştırma, ilköğretim Hayat Bilgisi dersi programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerleri kazandırmadaki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma nitel ve nicel olmak üzere iki boyuttan desteklenmiştir. Nicel boyutu oluşturan örneklem tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş olup 230 sınıf öğretmeni ile çalışılmıştır Nitel boyutta ise bu 230 öğretmen içerisinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme yoluyla seçilen 20 öğretmenle çalışılmıştır. Nicel veriler anket yoluyla, nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Anket yoluyla elde edilen veriler, Hayat Bilgisi öğretim programının ilköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırma açısından büyük ölçüde yeterli olduğunu göstermektedir. Görüşmeler yoluyla elde edilen veriler sonucunda ise şu bulgulara ulaşılmıştır:

1-Öğretmenler, Hayat Bilgisi öğretim programının vatandaşlık bilgi ve becerilerini kazandırmaları yönünden yeterli olmasına rağmen değer kazandırma açısından yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

2-Öğretmenler, Hayat Bilgisi dersi öğretim programının milli değerleri kazandırma açısından yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırmacı, anket ve

görüşmeler yoluyla elde edilen bulgular yoluyla programda değer kapsamında ele alınan verilerin tekrar gözden geçirilip düzenlenmesi gerektiği şeklinde öneriler getirmiştir.

Tanırlı (2007), ilköğretimde okutulmakta olan ders kitaplarını incelediği yüksek lisans tez çalışmasında, demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların hangi kapsamda ve nasıl bir yaklaşımla ele alındığını değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda, demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların didaktik bir tarzda ele alındığı, konuların sistematik bir yapıda sunulmadığı, demokrasi ve insan haklarının gerekliliğine ilişkin hiçbir bilgi verilmediği ve gerekli önemin gösterilmediği tespit edilmiştir.

Yiğittir (2007) tarafından yapılan araştırmanın amacı, yedinci sınıfta vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi almış sekizinci sınıf öğrencilerinin programın amaçlarını ne derece davranışa dönüştürdüklerini tespit etmektir. 2002-2003 eğitim öğretim yılı Ankara ili Yenimahalle ilçesindeki 7 resmi ilköğretim okulundan elde edilen araştırmanın verileri, çoktan seçmeli 22 sorudan oluşan anket formu ve bir açık uçlu soru yardımıyla toplanmıştır. Çoktan seçmeli sorularda 770 öğrenciden veri elde edilirken açık uçlu soru da yalnızca 292 (%38) öğrenciden dönüt alınabilmiştir. Anket formundan elde edilen veriler, öğrencilerin vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin özel amaçlarını %74 oranında kazandıklarını göstermektedir. Açık uçlu sorudan elde edilen sonuçlar ise, öğrencilerin %45.5'inin dersten memnun olduğunu, %23.5'inin dersi ile ilgili çeşitli isteklere sahip olduğunu, %15.5'inin ders süresinin yetersizliğinden şikayet ettiğini, %7.5'inin vatandaşlık ve insan hakları dersinden memnun olmadığını, %5'inin ders kitabının yetersiz olduğunu ve %3'ünün de dersi çok sevdiğini ortaya koymaktadır.

Karadeniz (2008), İlköğretim 4.ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki kavramların kazandırılma düzeylerini tespit ettiği araştırmada 367 öğrenci ile çalışmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından kavramlara ilişkin geliştirilen başarı testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, 4.sınıflarda Atatürkçülük ile ilgili konulardaki kavramların kazanılma düzeyinin %73,

5.sınıflarda %70 olduğunu göstermektedir. Ayrıca kavramların kazanılma düzeyinin okullara ve ilçelere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Sabancı (2008), ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi derslerinde geçen ortak vatandaşlık kavramlarına ilişkin kavram yanlışlarını, öğrencilerin ön bilgileri, cinsiyeti, öğretmenlerin mesleki kıdemleri, öğrencinin içinde yaşadığı sosyal çevre gibi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Bu amaçla araştırmacı tarafından 36 soruluk üç aşamalı bir kavramsal anlama testi geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmada sosyo-ekonomik durum anketi ve ilgi ölçeğinden de faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin “çevre” kavramını doğal ortam, “milli egemenlik” kavramını demokrasi, “katılım” kavramını dayanışma, “cumhuriyet” kavramını ise demokrasi kavramı ile karıştırdıkları görülmüştür. Sosyo-ekonomik durum ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri açısından öğrencilerin kavram yanlışları toplam puanlarının da anlamlı farklılık gösterdiği gözlenmiştir.

Yılmaz (2008), 100 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yürüttüğü araştırmada, öğrencilerin “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesinde kullanılan kavramları anlama düzeylerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın verileri üniteye ilişkin oluşturulan 30 maddelik kavram başarı testi ve görüşme formu yardımıyla elde edilmiştir. Kavram başarı testinden elde edilen veriler öğrencilerin “kurum, rol, sorumluluk, duygu ve kronoloji” kavramlarına ilişkin %70’in üzerinde, “hak, düşünce, davranış, hoşgörü ve grup” kavramlarında ise %70’in altında başarı sağladıklarını göstermiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ise doğru anlama, sınırlı anlama, yanlış anlama ve cevap vermeme olmak üzere 4 kategoride çözümlenmiş ve elde edilen veriler öğrencilerin %22.5’inin “sorumluluk, hoşgörü, kronoloji ve kurum” kavramlarını doğru anladığını, %35’inin sınırlı anladığını, %15’inin yanlış anladığını ve %27.5’inin ise cevap vermediğini göstermiştir.

Doğanay (2009), öğretmen adaylarının vatandaşlık algılarıyla eylemleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 494 öğretmen adayı ile çalışmıştır. Öğretmen adaylarının vatandaşlık algıları, araştırmacı tarafından geliştirilen “Vatandaşlık Algısı

Ölçeği”, vatandaşlık eylemleri ise Hoskins ve Mascherini tarafından geliştirilen “Aktif Vatandaşlık Ölçeği” yardımıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının daha çok geleneksel vatandaşlık anlayışını benimsediklerini, vatandaşlık algılarıyla eylemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve sosyal-aktif vatandaşlık anlayışını benimseyenlerin diğerlerine göre daha fazla aktif vatandaşlık özelliği yansıttıklarını ortaya koymuştur.

Doğanay ve Sarı (2009), lise öğrencileri üzerinde yürüttükleri araştırmalarında öğrencilerin vatandaşlık algılarını ve bu algılara etki eden faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, kendini tanımlama biçimi, etnik köken gibi çeşitli değişkenlerin vatandaşlık algısına etkisinin incelendiği araştırmaya 238 öğrenci katılmıştır. Veriler “Vatandaşlık Algısı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun geleneksel vatandaşlık algısına sahip olduğunu görülmüştür. Ayrıca kızların erkeklere göre daha geleneksel vatandaşlık algısına sahip oldukları, ailesi orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin ise daha sosyal/aktif vatandaşlık özellikleri sergiledikleri elde edilen diğer bulgular arasındadır.

Duruhan ve Şad (2009), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen araştırmada, öğrencilerin vatandaşlık hak ve ödevlerinden hangisini daha fazla önemsediklerini cinsiyet, vatandaşlık dersindeki akademik başarı, anne baba eğitim durumu gibi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Vatandaşlık Hak ve Ödev Algıları Ölçeği” kullanılmıştır. Geliştirilen ölçek 12 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçek olup iki boyutlu bir yapı göstermektedir. Alt boyutlara ilişkin güvenirlik katsayıları; “Algılanan Vatandaşlık Ödevleri” alt boyutu için 0.78, “Algılanan Vatandaşlık Hakları” alt boyutu için ise 0.72 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, 120 ilköğretim öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda öğrencilerin vatandaşlık hak ve ödevlerine ilişkin algılarının olumlu düzeyde olduğu, vatandaşlık ödevlerini vatandaşlık haklarından daha fazla önemsedikleri görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında kız öğrencilerin vatandaşlık hak algıları erkek

öğrencilere göre; merkez okullarında öğrenim gören öğrencilerin vatandaşlık hak algıları ise merkez dışında bir okulda öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Babanın eğitim durumu vatandaşlık hak ve ödev algıları açısından anlamlı bir farklılık yaratmazken annenin eğitim durumunun öğrencilerin vatandaşlık hak ve ödev algılarında anlamlı farklılık yarattığı elde edilen sonuçlar arasındadır.

Kan (2009) yaptığı araştırma ile sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimine neden yer verilmesi gerektiğini açıklamayı amaçlamaktadır. Literatür taraması yöntemi kullanarak gerçekleştirdiği araştırmada, “Küresel vatandaş” kavramını kendi kimliğini yok saymadan dünyadaki gelişmeleri takip edebilen ve bu gelişmelere ayak uydurabilen, sorumluluklarının bilincinde evrensel kişilikler olarak tanımlamıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretim programında belirtilen amaçların “küresel vatandaşlık” eğitimi kazandırmaya uygun olmasına rağmen bu eğitimi kazandırmada öğretmenler dâhil her alandan başlayan bir yapılandırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Ayrıca çoklu bakış açısı kazandırmak, aktif ve iletişime dönük bireylerin yetişmesini sağlamak için sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimine yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kaymakçı ve diğerleri (2009), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık bilgisi öğretiminde kullanılan bazı kavramları anlama düzeyleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. İlgili alan yazın taranarak vatandaşlık bilgisi öğretiminde kullanılan 10 kavram(adalet, barış, demokrasi, hak, egemenlik, ödev, insan hakları, eşitlik, hoşgörü ve özgürlük) belirlenmiştir. Öğrencilerin bu kavramlara ilişkin anlama düzeyleri geliştirilen bir anket aracılığıyla tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, kavramı doğru anlama, kavram yanılgısı, kavramı yanlış anlama ve kavrama cevap vermeme olmak üzere 4 boyutta çözümlenmiştir. Çözümleme sonrasında elde edilen bulgular öğretmen adaylarının barış, demokrasi, eşitlik, ödev ve özgürlük kavramlarını yüksek oranda doğru bildiklerini göstermektedir. Buna karşın adalet, hak ve eşitlik gibi kavramlarda kavram yanılgısına düştükleri; adalet, barış, hak ve hoşgörü kavramlarını yüksek oranda yanlış cevapladıkları ve yine aynı kavramları diğer

kavramlara göre daha yüksek oranda cevapsız bıraktıkları elde edilen diğer bulgular arasındadır.

Nayır ve Akar (2009), ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin “özgürlük” kavramını nasıl algıladıklarına ilişkin nitel bir çalışma yapmışlardır. Çalışma, 2007-2008 eğitim öğretim yılında Ankara’daki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 32 beşinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmaya kaynaklık eden veriler dokuz sorudan oluşan bir yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1-Öğrenciler, “özgürlük” kavramının sınırlı bir kavram olduğu konusunda bir farkındalığa sahiptirler.

2-Öğrenciler, “özgürlük” kavramını tanımlarken “başkalarına zarar vermeme”, “davranışlarda serbestlik” ifadelerini kullanmalarına karşın “sorumluluk”, “hak” ve “saygı” kavramlarından söz etmemişlerdir.

3-Öğrenciler, gerek öğretmenin gerekse okul müdürünün görevleri, meslekleri itibariyle yapması ve yapmaması gereken davranışları “özgürlük” kavramı kapsamında ele almışlardır.

4-Öğrencilerin “özgürlük” kavramını tanımlamalarına rağmen davranış boyutunda içselleştiremedikleri, yaşantıya dönüştüremedikleri görülmüştür.

Araştırmacılar, elde edilen bulgulardan yola çıkarak eğitim ortamının, öğrencilerin “özgürlük” kavramını davranış boyutunda da kazanabilecek şekilde düzenlenmesi gerektiği, bu ortamda yer alacak tüm paydaşların “saygı”, “sorumluluk” ve “hak” kavramlarını içeren özgür davranışlar sergileyerek model olmaları şeklinde öneriler getirilmiştir. Ayrıca öğretmenlere öğrencilerin “özgürlük” kavramını davranış boyutunda da kazanabilmeleri konusunda yardımcı olabilecek sınıf içi öğretim teknikleri semineri verilebileceği ifade edilmiştir.

Tuncel ve Uğur (2009), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin “küresel vatandaşlık” kavramına yükledikleri anlamları ve bu kavramlara ilişkin yanlış algılamaları ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Çalışma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışma, nitel ve nicel olmak üzere iki boyuttan yürütülmüştür.

Nicel boyut kapsamında veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve 500 öğrenci ile çalışılmıştır. Nitel boyutta ise bu 500 öğrenci içerisinde seçilen 30 öğrenci ile standartlaştırılmış açık uçlu görüşmeler yapılmıştır. Nicel boyutun veri toplama aracını oluşturan anket 6 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar geniş kapsamlı bir dünya bilinci, farklılıkları anlama, dünyanın işleyişini anlama, uluslararası iletişim, doğayı koruma ve daha iyi bir dünya için eyleme geçme olarak belirlenmiştir. Anketlerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin genel olarak “küresel vatandaşlık” kavramına olumlu anlamlar yükledikleri, %80’inin kavramı doğru algıladığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin anket boyutlarından biri olan “dünyanın işleyişini anlama” boyutunu anlamlandırırken zorlandıkları görülmüştür. Nitel boyutta yapılan görüşmeler de anket boyutları doğrultusunda değerlendirilmiş olup anket sonuçlarıyla paralel sonuçların elde edildiği görülmektedir. Görüşmeler değerlendirildiğinde öğrencilerin yalnızca “farklılıkları anlama” boyutu içerisinde değerlendirilebilecek “çok kültürlülük” kavramını algılamakta zorluk yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerin “çok kültürlülük” kavramından kültür düzeyinin yüksek olması gibi bir anlam çıkardıkları görülmektedir. Elde edilen sonuçlardan hareketle öğretmenlere hizmet içi eğitimlerinde küresel vatandaşlık eğitimi ile ilgili bilgiler verilmesi, ders programlarında küresel değerlerin öğretilmesine daha fazla yer verilmesi gerektiği şeklinde öneriler getirilmiştir.

Yazıcı ve Çaycı (2009), yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının Atatürkçülük konularının öğretilmesine ilişkin görüşlerini açığa çıkarmışlardır. Örneklem olarak Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 338 lisans öğrencisi seçilmiştir. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmada, veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Atatürkçülük Konuları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının Atatürkçülük konularının öğretilmesine ilişkin görüşlerinin gerek sınıf düzeyi gerekse anabilim dalları açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2009), ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin sorumluluk, hak, eşitlik, vatandaşlık ve egemenlik kavramlarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmaya çalıştığı araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanmışır. Araştırmada 5 kız, 5 erkek olmak üzere 10

sekizinci sınıf öğrencisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular öğrencilerin sorumluluk ve hak gibi günlük hayatlarında tecrübe edebildikleri kavramları anlamlandırmakta sorun yaşamadıklarını, buna karşın günlük hayatta tecrübe edemedikleri egemenlik ve vatandaşlık kavramlarını anlamlandırmakta zorlandıklarını, bu kavramları millet, ülke, özgürlük gibi kavramlarla karıştırdıklarını ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkilerini kavrayamadıklarını göstermektedir.

Yılmaz ve diğerleri (2009) tarafından hazırlanan çalışma, yedinci sınıf öğrencilerinin devlet, vatandaş, demokrasi ve insan hakları kavramlarına ilişkin algılarını ortaya koymaktadır. Çalışmada nicel verilerin yanı sıra nitel verilerden de yararlanılmıştır. Öğrencilerden, belirtilen kavramları nasıl algıladıklarını ortaya koymayı amaçlayan, “Bence (devlet)

Acun, Demir ve Göz (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklem olarak Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 82 öğretmen adayı seçilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Vatandaşlık Yeterlilikleri Ölçeği” ve “Cornell Eleştirel Düşünme Testi” yardımıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının vatandaşlık konularına ait bilgi düzeylerinin, sergiledikleri vatandaşlık davranışlarının ve vatandaşlık konularına gösterdikleri önemin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bal ve Akış (2010), ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde geçen kavramlara ilişkin yanılgıları ve bu yanılgıların sebeplerini tespit etmeye yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma kapsamında 100 beşinci sınıf öğrencisine araştırmacılar tarafından geliştirilen 15 soruluk bir test uygulanmıştır. Testin yanı sıra öğrencilerden işaretledikleri seçenekleri neden işaretlediklerini de yazılı olarak açıklamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin %72’sinin ünite de geçen

kavramları doğru algıladığı, %19'unun kavram yanılıgısına düştüğü, %9'unun ise yanlış ya da boş cevap verdiği görülmüştür. Öğrencilerin ünite de geçen kavramlara ilişkin en fazla yanılıgıyı milli egemenlik ve yerel yönetim kavramlarında, en az yanılıgıyı ise meclis, yönetim ve seçim kavramlarında yaşadıkları elde edilen diğ er sonuçlar arasındadır.

Göncüoğlu (2010), altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi demokrasi konularının öğretiminde işbirlikli öğrenme ve drama yönteminin öğrenci başarısı ve derse yönelik tutuma etkisini incelemiştir. Öntest- son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı çalışma, 46 altıncı sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Deney grubunda dersler işbirlikli öğrenme ve drama yönteminin birlikte kullanıldığı “Yeniden Uyarlanmış Birleştirme” tekniği yardımıyla yürütülürken kontrol grubunda yalnızca düz anlatım yöntemi kullanılmıştır. Veriler, geliştirilen çoktan seçmeli başarı testi ve tutum ölçeği yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, deney grubunda yürütülen öğretim sürecinin öğrenci başarısını ve derse yönelik tutumu artırdığını göstermiştir.

Öcal ve Kemer kaya (2011) tarafından yapılan araştırma, hayatlarının belli bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış bireylerin “devlet” ve “vatandaşlık” kavramlarına ilişkin algılarını belirlemeye çalışmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen 25 katılımcı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcılar hayatlarının farklı dönemlerinde yetiştirme yurdunda kalmış ve şuan bir kamu kurumunda görev yapmaktadırlar. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formunun yanı sıra yapılandırılmamış gözlem tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların büyük çoğunluğunun toplumsal düzenin sağlanmasında birinci derecede devleti sorumlu gördükleri ortaya çıkmıştır. Devletin “maddi anlamda ihtiyaçları karşılama” ve “koruma” yönüne sıklıkla vurgu yapılırken “duygusal anlamda ihtiyaçları karşılama” noktasında yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı kendilerini “iyi vatandaş” olarak değerlendirmekte, “İyi vatandaş” özelliklerini sıralarken “saygılı olmak”, “vatanını sevmek”, “vergisini vermek” ve “bayrağını korumak” gibi ifadeleri sıklıkla kullanmaktadırlar. Katılımcıların kendilerini “iyi

vatandaş” olarak değerlendirmelerine rağmen bu özellikleri iselleştirmediklerini belirtmeleri elde edilen diğer bulgular arasındadır.

Sağlam (2011) tarafından yürütülen araştırmanın amacı, ğretmen adaylarının etkili vatandaşlık yeterlilik düzeylerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın rneklemine Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 317 ğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler, “Etkili Vatandaşlık Yeterlikleri lği” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda ğretmen adaylarının etkili vatandaşlık yeterliklerinin yüksek olduğu görülmüştür.

şahbudak ve Ayan (2011), ğretim üyelerinin yurttaşlık algılarını ve bilinçlerini sorgulayan bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. 251 ğretim üyesinin katıldığı araştırmanın verileri, ğretim yelerinin Anayasada yer alan hak ve ödevleri ne kadar bildikleri ve benimsediklerini belirlemeye çalışan 2 ölçek yardımıyla toplanmıştır. Ölçekler 3’l likert olarak düzenlenmiş olup 50’şer ifadeden oluşmaktadır. Elde edilen bulgular, ğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun yurttaşlık bilincinin yüksek olduğunu, pasif vatandaşlıktan ziyade aktif vatandaşlık anlayışını benimsediklerini göstermektedir.

Uğurlu (2011), Avrupa Birliği lkeleri ile Türkiye’deki vatandaşlık eğitimi uygulamalarını yasal düzenlemeler, ders programları, okul, aile ve ğrenci düzeyinde karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda Avrupa Birliği lkeleri ile Türkiye’deki vatandaşlık eğitimine temel oluşturacak örgütlenmelerin, yasal düzenlemelerin paralellik gösterdiğini tespit etmiştir.

2.2. Kavram Karikatürleri İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde yapılan çalışmalara tarih sırasına göre yer verilmiştir.

2.2.1. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Keogh ve Naylor (1999), fen öğrenimi ve öğretiminde kavram karikatürlerinin etkililiğini belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında 51 öğretmen ve 85 öğretmen adayı ile çalışmışlardır. Araştırma kapsamında ışık, ses, hal değişimi gibi konuları içeren kavram karikatürleri kullanılmıştır. Veriler, anketler ve görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu kavram karikatürlerini, tartışma başlatmak, araştırmaya teşvik etmek ve değerlendirme amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin sürekli kullanımının etkililiğinde azalmaya yol açabileceği tespit edilmiş, bu sebeple farklı öğretim stratejileriyle birlikte kullanılmasının daha doğru olacağı şeklinde öneriler getirilmiştir.

Keogh, Naylor, De Boo ve Feasey (2001), Manchester Metropolitan, Durham ve Hertfordshire üniversiteleri arasında yürütülen bir araştırma kapsamında, öğretmen adaylarının fen anlayışlarını değerlendirmede kavram karikatürlerinden faydalanmışlardır. 333 öğretmen adayı ile 2 yıl boyunca yürütülen araştırmanın verileri, anketler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Anketler ve görüşmelerden elde edilen veriler, araştırma sorularıyla bağlantılı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının %89'unun kavram karikatürlerinin bir değerlendirme aracı olarak kullanılması konusunda pozitif görüş bildirdikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının %69'u kavram karikatürlerinin olaylar karşısında farklı bir şekilde düşünme ve düşüncelerini yeniden yapılandırma konusunda yardımcı olduklarını dile getirmişlerdir.

Stephenson ve Warwick (2002), sınıfta kavram karikatürü stratejisinin nasıl uygulanacağını göstermek amacıyla hazırladıkları araştırmada, 10-11 yaş aralığındaki öğrencilerle çalışmışlardır. Gölge oluşumu ile ilgili hazırlanan karikatürler öğrencilere

sunulmuş ve tartışmaları sağlanmıştır. Aynı zamanda çalışma, öğrencilerin ışık konusundaki bazı kavram yanlışlarına da değinmektedir.

Huang ve diğerleri (2006), ilköğretim öğrencilerinin manyetizma hakkında düşüncelerini açığa çıkarmak için kavram karikatürleriyle bütünleştirilmiş iki-aşamalı test sistemi geliştirmişlerdir. Online test sistemi ilköğretim düzeyinde ele alınan 5 manyetik sorusunu içermektedir. Araştırma sonuçları kavram karikatürleriyle uyumlu iki aşamalı test sisteminin, öğrencilerin test sorularına ilgisini ve anlamalarını artırmada etkili bir şekilde kullanılabileceklerini göstermektedir.

Morris ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışma, fen öğretiminde kavram karikatürlerinin nasıl ve hangi amaçlarla kullanılabileceğini örneklemeye çalışmaktadır. Çalışma, öğretmenlerin sınıflarında kavram karikatürleri kullanarak yaptıkları öğretim etkinliklerini raporlaştırmaktadır. Farklı okullarda çalışan 3 öğretmenin katıldığı araştırmada, kavram karikatürleri model olma, araştırmayı geliştirme ve önceki bilgileri ortaya çıkarma amacıyla kullanılmıştır. Yapılan etkinlikler sonrasında öğretmenlerin üçü de kavram karikatürlerinin motivasyonu artırdığı, araştırmaya ve tartışmaya teşvik ettiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Kandil İnceç (2008), fizik eğitiminde alternatif bir değerlendirme aracı olarak kavram karikatürlerini kullandığı araştırmasında, impuls, momentum, impuls-momentum eşitliği, momentumun korunumu ve momentumun vektör özelliği ile ilgili beş karikatür hazırlamıştır. 52 öğretmen adayı üzerinde yürüttüğü araştırmada kavram karikatürleri öğretmen adaylarına çalışma yaprağı şeklinde sunulmuştur. Karikatürlerin ardından 21 soruluk doğru-yanlış testine tabi tutulmuşlardır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının momentumun korunumu ve momentumun vektör özelliğini algılamakta problemler yaşadıkları tespit edilmiştir.

Chen, Ku ve Ho (2009) tarafından yapılan araştırmanın amacı, öğrencilerin tartışma kabiliyetlerini geliştirmede kavram karikatürü stratejisinin etkilerini açıklamaktır. Tek grup ön test- son test deneysel modelin kullanıldığı araştırmaya 21 ilköğretim öğrencisi

katılmıştır. Kavram karikatürü temelli deneysel tartışma eğitimi, araştırmacılar tarafından 6 hafta boyunca sürdürülmüştür. Araştırmanın verileri, hazırlanan kağıt-kalem testi aracılığıyla toplanmıştır. Test, 6 üniteyi kapsayan sorulardan oluşmaktadır ve 0.91 güvenirlik katsayısına sahiptir. Araştırmacılar verileri, bağımlı örneklem t testi ve ANCOVA yardımıyla analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda, kavram karikatürü destekli tartışma eğitiminin öğrencilerin tartışma kabiliyetlerini artırmada etkili bir öğretim stratejisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Chin ve Teou (2009), kavram karikatürlerinin biçimlendirici değerlendirmede nasıl kullanıldığını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Singapur'da gerçekleştirilen araştırmaya 74 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler, 5 ile 6 kişi arasında değişen 7 gruba ayrılmıştır. Araştırmada fotosentez, kalıtsal özellikler ve ısı transferi konularında hazırlanan 4 kavram karikatürü, öğrencilerin düşüncelerini açığa çıkarmak ve tartışma başlatmak amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler kavram karikatürlerinin öğrenciyi ders içerisinde daha aktif bir konuma getirdiğini göstermiştir.

De Lange (2009) makalesinde, kavram karikatürü tasarlama ve kullanmaya yönelik yaptığı çalışmaların sonuçlarından söz eder. Ayrıca araştırmacı, öğretimsel araçlar olarak kavram karikatürü tasarlamının öğrencilerin dil becerilerini desteklemedeki rolünü de incelemiştir. Gölge oluşumu konusunda kavram karikatürleri hazırlanmış ve sınıf ortamında test edilmiştir. Öğretmen ve öğrencilerden elde edilen verilere, anketler, görüşmeler, gözlemler yardımıyla ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenler ve öğrencilerin, Flaman fen eğitiminde kavram karikatürü kullanımı konusunda olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Sexton ve diğerleri (2009), kavram karikatürlerini öğrencilerin hesaplama stratejilerini görmek amacıyla kullanmışlardır. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin katıldığı araştırmada öğrencilerin kullandıkları hesaplama stratejilerinden örneklere de yer verilmiştir. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin öğrencilerin zihinsel muhakeme

becerilerini açığa çıkarmada ve tartışma ortamı yaratmada etkili oldukları ortaya çıkmıştır.

Birişçi, Metin ve Karakaş (2010), 40 üniversite birinci sınıf öğrencisi üzerinde yürüttükleri araştırmada, öğrencilerin kavram karikatürü hakkındaki görüşlerini tespit etmeye çalışmışlardır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kavram Karikatürü Hakkındaki Görüşleri Belirleme Anketi” ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler, 40 öğrenci içerisinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 20 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında öğrencilere kavram karikatürlerinin avantajları, dezavantajları ve öğretmen olduklarında kullanıp kullanmayacaklarına ilişkin 3 soru yöneltilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler, kavram karikatürü kullanımının öğretimi daha ilgi çekici hale getirdiğini ortaya koymuştur. Görüşmelerden elde edilen veriler ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun kavram karikatürlerinin dezavantajına yönelik görüş bildirmezken bir kısmının sınıf içi disiplini sağlamada ve hazırlamada sıkıntılar yaşanabileceğine yönelik kaygıları olduğunu göstermektedir.

2.2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Kabapınar (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı, kavram karikatürlerinin öğrenme üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Farklı konular üzerinde hazırlanan kavram karikatürleri, farklı yaş gruplarındaki öğrencilere hem poster hem de çalışma yaprakları şeklinde sunulmuştur. Durum çalışması sayesinde elde edilen veriler, video kayıtlar, sınıf gözlemleri ve yazılı bildirimler aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, kavram karikatürlerinin kavram yanlışlarını giderme, tartışma ortamı yaratma ve öğrenci düşüncelerini görme noktasında öğretmenlere kolaylıklar sağlayan etkili bir öğrenme/öğretme stratejisi olduğu görülmüştür.

Durualp (2006), “Demokratik Hayat” ünitesinin öğretiminde karikatürlerden yararlanarak karikatürlerin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. 60 öğrenci ile yürütülen araştırmada, ön test- son test kontrol gruplu

deneysel desenden faydalanılmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler, Sosyal Bilgiler öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısını artırdığını göstermiştir.

Özalp (2006), çevre konularının karikatür tekniği ile öğretiminin, fen başarısına, fene yönelik tutuma ve fen bilgisi ders kitaplarına olan etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Ön test- son test yarı deneysel desenin kullanıldığı araştırma, “Tüm Canlılarla Ortak Yuvamız: Mavi Dünyamızı Tanıyalım ve Koruyalım” ünitesi kapsamında 30 yedinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Deney grubunda dersler araştırmacı tarafından hazırlanan karikatür destekli ders kitabı ve öğrenme döngüsü yaklaşımı, kontrol grubunda ise MEB ders kitabı ve geleneksel öğretim teknikleri kullanılarak sürdürülmüştür. Araştırmaya ilişkin veriler geliştirilen fen bilgisi başarı testi, fen bilgisi dersine yönelik tutum ölçeği ve fen bilgisi ders kitabına yönelik tutum ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, karikatür tekniğinin öğrenci başarısını artırdığı, ders kitaplarına yönelik tutumu olumlu yönde değiştirdiği ve bilgilerin kalıcılığını artırdığı gözlenmiştir.

Avşar (2007), “Tarih Öğretiminde Karikatür İmgesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, tarih öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini ölçmeye çalışmıştır. Ünite olarak, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi müfredatında yer alan “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi seçilmiştir. Belirlenen ünite, araştırmacı tarafından deney grubunda karikatürler yardımıyla kontrol grubunda ise düz anlatım ve soru-cevap yöntemleri kullanılarak öğrencilere aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ve gerekli geçerlik-güvenirlilik çalışmaları yapılan başarı testi ile toplanmıştır. Başarı testinden elde edilen veriler, tarih öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısını artırmada geleneksel metotlara nazaran daha etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Baysarı (2007), kavram karikatürlerini “Canlılar ve Hayat” ünitesinin öğretiminde kullanmış ve kavram karikatürlerinin fen başarısında, fene yönelik tutumda ve kavram yanlışları üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Çalışma İzmir ili Konak

ilçesindeki bir ilköğretim okulunun beşinci sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Çalışma ön test- son test kontrol gruplu deneysel desende hazırlanmış olup çalışmanın verileri Baykul tarafından geliştirilen “Fene Yönelik Tutum Ölçeği” ve başarı testi ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda kavram karikatürü kullanımının fen başarısı ve fene yönelik tutumda anlamlı bir farklılık oluşturmazken kavram yanlışlarını gidermede olumlu yönde bir farklılık oluşturduğu gözlenmiştir.

Çiğdemtekin (2007), öğrencilerde “elektrostatik” konusunda oluşan kavram yanlışlarının giderilmesinde kavram karikatürlerinden yararlanmıştır. 51 kişilik öğrenci grubu üzerinde yürütülen araştırmanın verileri, Koçyiğit tarafından geliştirilen kavram yanlışlığı testi ile toplanmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desende yürütülen araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin öğrencilerin “elektrostatik” konusundaki mevcut kavram yanlışlarını giderdiği gözlenmiştir.

Durmaz (2007), “Mitoz-Mayoz Hücre Bölünmeleri” konusunun öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanmıştır. Kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına ve duyuşsal özelliklere etkisinin incelendiği araştırmada 248 ilköğretim sekizinci sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak başarı testi ve Krathwohl (2002) tarafından geliştirilen yapılandırılmamış anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin öğrenci başarısını artırdığı ve öğrencileri derse karşı daha ilgili ve istekli hale getirdiği görülmüştür.

Kuşakçı Ekim (2007), “Maddenin İç Yapısına Yolculuk” ünitesindeki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavram karikatürlerinin etkisini araştırmıştır. Araştırmada ayrıca karikatürlerin Fen Bilgisi dersine yönelik tutumu ne yönde etkilediği de belirlenmek istenmiştir. 78 yedinci sınıf öğrencisi ile yürütülen çalışmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen kavram bilgisi testi, fen bilgisi dersi tutum ölçeği ve görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Araştırma yaklaşık olarak iki buçuk ay sürmüştür. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan öğrencilerin kontrol grubundakilere oranla daha az kavram yanlışlığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Tutum ölçeğinden elde edilen veriler öğrencilerin fen bilgisi dersine yönelik

tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmadığını gösterirken görüşme formundan elde edilen bulgular öğrencilerin kavram karikatürleriyle işlenen dersleri daha eğlenceli ve daha kolay bulduklarını ortaya çıkarmaktadır.

Oluk ve Özalp (2007), küresel çevre problemlerinin öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanmışlardır. Ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen üzerine yapılandırılan araştırmaya 40 yedinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmada küresel ısınma, ozon incelmesi ve asit yağmurları kavramlarıyla ilgili 6 kavram karikatürü hazırlanmıştır. Hazırlanan karikatürler, problemin tanımını, sebeplerini ve sonuçlarını içermektedir. Veriler, ön test, son test ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilmiş, nitel ve nicel bulgular olmak üzere iki başlık halinde sunulmuştur. Nicel verilerden elde edilen bulgular, küresel çevre problemlerinin öğretiminde deneysel metodun geleneksel metoda göre daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Nitel verilerden elde edilen bulguları ise şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Deneysel gruba öğrencilerinin %70'i, kontrol grubu öğrencilerinin ise yalnızca %15'i küresel ısınma, ozon incelmesi ve asit yağmurlarını küresel problem olarak değerlendirmektedir.
- Deneysel grubundaki öğrenciler küresel ısınma, ozon incelmesi ve asit yağmuru problemlerinin canlı alanları etkilediğini ifade ederken, kontrol grubundaki öğrenciler yalnızca küresel ısınmanın etkilerinden söz etmişlerdir.
- Deneysel grubundaki öğrenciler küresel çevre problemlerinin çözümünde birey olarak yapabileceklerimizin altını çizmişlerdir.
- Her iki gruptaki öğrenciler de küresel çevre problemlerinin ortadan kaldırılmasında teknolojinin hayati bir role sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu bulgulardan hareketle araştırmacılar, deneysel grubunda yürütülen öğretim sürecinin, öğrencilerin küresel çevre problemleri hakkındaki bilgi ve bilinçlerini artırdıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Üstün (2007), karikatür kullanımının öğrencilerin yazılı anlatım becerilerine etkisini belirlemeye çalıştığı araştırmada, gerçek deneme modellerinden son test kontrol gruplu

modelden yararlanmıştır. Araştırmada ayrıca öğrencilerin kompozisyona yönelik görüşleri de alınmıştır. 40 öğrenci ile yürütülen araştırmada öğrencilerden belirlenen bir konuya ilişkin kompozisyon yazmaları istenmiştir. Deney grubundaki öğrencilere kompozisyon çalışmasından önce karikatürler gösterilirken kontrol grubundaki öğrencilerle herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çalışma sonrasında öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlar beş ayrı öğretmen tarafından puanlanarak karikatürlerin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin kompozisyon dersine yönelik görüşlerini belirlemede ise araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonucunda karikatürlerin öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini olumlu yönde geliştirdiği görülmüştür.

Balım ve diğerleri (2008) tarafından yapılan araştırmada, kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve sorgulayıcı öğrenme becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. İlköğretim 7.sınıf öğrencileri ile yürütülen araştırma deneme modelinde desenlenmiştir. Deney ve kontrol grubu olmak üzere 2 grup belirlenmiş ve her iki grupta da dersler yapılandırma yaklaşımına dayalı 7E modeli esas alınarak işlenmiştir. Deney grubunda ayrıca kavram karikatürlerine de yer verilmiştir. Araştırmanın verileri “Ya Basınç Olmasaydı?” ünitesine ilişkin akademik başarı testi ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algısı ölçeği ile elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarıları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmazken sorgulayıcı öğrenme becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığını göstermektedir.

Burhan (2008) “asit ve baz” kavramlarına yönelik karikatür destekli çalışma yaprakları geliştirdiği araştırmasında, asit ve baz kavramlarına ilişkin kavram yanılgılarını belirleyip bu yanılgıları çalışma yapraklarıyla giderme yolunu seçmiştir. Araştırma, sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüş olup araştırmanın verileri başarı testi ve yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla elde edilmiştir. Araştırma kapsamında “Asit Bazları Tanıyalım, PH vb.” başlıklı beş çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Çalışma yaprakları yardımıyla yürütülen uygulama üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Giriş aşamasında, öğrencilerden kavram karikatürlerini inceleyip düşüncelerini belirtmeleri

istenmiştir. Etkinlik aşamasında, öğrenciler konu ile ilgili deneyler yapmışlar, gözlemlerini not etmişlerdir. Değerlendirme aşamasında ise çalışma yapraklarında yer alan sorulara yanıt vermeleri istenmiştir. Yapılan çalışmalar sonrasında çalışma yapraklarının öğrencilerin asit ve baz kavramlarına yönelik anlama seviyelerini artırdığı, öğrencilerde neden-sonuç ilişkisini kavrama becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2008) tarafından yapılan çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin maddedeki değişim, bitkilerin yaşam süreçleri gibi bazı fen konularındaki kavram yanlışlarını kavram karikatürleri aracılığıyla açığa çıkarmaktır. 212 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada öğrencilere kavram karikatürleri soruları ve açık uçlu sorulardan oluşan iki test uygulanmıştır. Sonuçlar, kavram karikatürlerinin öğrencilerin kavram yanlışlarını açığa çıkarmada başarılı birer araç olduklarını göstermektedir.

Yıldız (2008), lise öğrencilerinin düzgün dairesel hareket konusundaki kavram yanlışlarını belirlemek ve gidermek için deneysel desende bir çalışma yapmıştır. 62 kişilik bir öğrenci grubu üzerinde yürüttüğü çalışmada kavram yanlışlarını, kavram karikatürleri ve üç aşamalı test yardımıyla tespit etmiştir. Tespit edilen kavram yanlışlarını gidermek için kavram karikatürü kullanmıştır. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve gidermede etkili olduklarını ortaya koymuştur.

İnel ve diğerleri (2009), ilköğretim 7.sınıf öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersinde kavram karikatürü kullanımına yönelik görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma, İzmir ilindeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 10 yedinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Fen ve Teknoloji dersleri, 4 hafta boyunca kavram karikatürleri kullanılarak 7E modeline uygun olarak işlenmiştir. Kavram karikatürlerinden bu süreçte öğrencilerin var olan bilgilerini ortaya çıkarma ve keşfetme basamaklarında yararlanılmıştır. Süreç sonunda öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler öğrencilerin kavram karikatürleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca

öğrenciler kavram karikatürlerinin derse karşı ilgi ve isteği artırdığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Kabapınar (2009) tarafından yapılan bir başka çalışmada, kavram karikatürlerinin sınıf ortamında kullanımında etkililiğini artırabilecek bazı özellikler öne sürülmüş ve bu özelliklerin katkıları değerlendirilmiştir. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile nicel araştırma desenlerinden ön test-son test deneysel modelin kullanıldığı çalışmada, 78 ilköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencisiyle çalışılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları, kavram karikatürü şeklindeki sondaj soruları, araştırmacının notları ve uygulamanın video kayıtlarıdır. Kabapınar, erime ve çözünme gibi birtakım fen konularında hazırladığı kavram karikatürlerini, çalışma yaprağı şeklinde tasarlamış ve öğrencilere sunmuştur. Ayrıca karakterlere isim vererek karikatürlerin etkililiklerini artırmak istemiştir. Kruskal-Wallis ve Wilcoxon İşaretili Sıralar testi yardımıyla analiz edilen araştırmanın sonuçları, çalışma yaprağı şeklinde tasarlanan kavram karikatürlerinin, öğrenci yanılgılarını gidermede poster formatı kadar etkili olduğunu göstermektedir. Karakterlere isimler verilmesi, öğrencilerin yanıtlarında herhangi bir değişikliğe neden olmazken tartışma esnasında sınıf yönetimini ve sınıf organizasyonunu kolaylaştırdığı elde edilen bulgular arasındadır.

Özyılmaz Akamca ve Hamurcu (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, kavram karikatürleri, analogiler ve tahmin-gözlem-açıklama teknikleri bir arada kullanılarak fen öğretimi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İlköğretim beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen çalışma ile bu tekniklerin bir arada kullanılmasının öğrencilerin fen başarılarında ve fene yönelik tutumlarında yaratacağı etki belirlenmek istenmiştir. Çalışma, eşitlenmemiş kontrol gruplu deneysel desende hazırlanmış bir çalışmadır. Çalışma kapsamında kavram karikatürleri derse giriş, tartışma ve değerlendirme aşamalarında; tahmin-gözlem- açıklama tekniği ile analogiler ise dersin işleniş aşamasında kullanılmıştır. Çalışma sonucunda kavram karikatürleri, analogiler ve tahmin-gözlem-açıklama teknikleriyle desteklenmiş fen eğitiminin öğrencilerin fen başarılarında ve fene yönelik tutumlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık oluşturduğu gözlenmiştir.

Ersoy (2010), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin değer kazanımlarının incelenmesinde karikatürlerden yararlanmıştır. “Dayanışma” mesajı veren bir karikatürden yola çıkarak öğrencilerin “dayanışma” değeri hakkındaki duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Eskişehir’de öğrenim gören 207 öğrencinin katıldığı araştırmanın verileri, üç açık uçlu sorunun yer aldığı bir çalışma yaprağı ile toplanmıştır. Çalışma yapraklarının değerlendirilmesinde Nvivo 7.0 programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, dayanışma değerine ilişkin öğrenci algıları değişiklik göstermekle birlikte, öğrenciler geçici çıkar elde etmek ve kötülerini cezalandırmak amacıyla dayanışma yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan yola çıkarak, sosyal içerikli değer, norm ve kuralların kazanımında karikatürlerin durum belirleme aracı olarak kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Dilbilgisi öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisinin sorgulandığı araştırmada Yaman (2010), nitel ve nicel araştırma tekniklerinin birlikte kullanıldığı karma metottan yararlanmıştır. Nicel veriler, Cronbach α değeri 0.72 olan “Ses Bilgisine İlişkin Kural ve Kavram Testi” yardımıyla toplanırken, nitel veriler görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde Mann Whitney U testi ile Wilcoxon Testi kullanılmıştır. Ayrıca içerik analizi ve QSR Nvivo 7 programı da kullanılmıştır. 54 altıncı sınıf öğrencisinin katıldığı araştırmada, nicel veriler kavram karikatürlerinin öğrenci başarısını artırmada olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Nitel veriler ise, öğrencilerin kavram karikatürleri hakkında pozitif değerlendirmelerde bulduklarını ortaya çıkarmaktadır.

Kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilirliğini sorgulayan araştırma Yazar (2010) tarafından yapılmıştır. “Kendimi Tanıyorum” ünitesinin öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanan Yazar, kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına, Sosyal Bilgiler tutumlarına ve kalıcılık düzeylerine etkisini tespit etmeye çalışmıştır. 60 öğrenci ile yürütülen çalışmanın verileri başarı testi ve Sosyal Bilgiler dersi tutum ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Ayrıca öğrencilerle görüşmeler de yapılmıştır. Araştırma sonucunda kavram karikatürlerinin, öğrenci başarısında, derse

yönelik tutumda ve kalıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir.

Cengizhan (2011) tarafından yürütülen araştırmanın amacı, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde bir öğretim yöntemi olarak kullanılabilir kavram karikatürleri hakkında öğretmen adaylarının görüşlerini incelemektir. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri ile çalışılan çalışmada, kavram karikatürleri modüler öğretim tasarımı kapsamında hazırlanan modüller içerisinde kullanılmıştır. Öğrencilerin kavram karikatürleri hakkındaki görüşleri araştırmacı tarafından hazırlanan soru formu yardımıyla belirlenmiştir. Nitel yöntemler kullanılarak analiz edilen verilerden elde edilen bulgular, öğrencilerin kavram karikatürleri hakkında olumlu görüşe (motivasyon sağlayıcı, ilgi çekici) sahip olduklarını göstermektedir.

Ceylan Soylu (2011), “yaşamımızdaki elektrik” konusunda kavram karikatürlerinden faydalanarak 7E modeline uygun bir etkinlik hazırlamıştır. Durum çalışması özelliği taşıyan çalışmada, kavram karikatürlerinin tanıtımı yapılarak 7E öğrenme modeli doğrultusunda fen ve teknoloji derslerinde nasıl kullanılabilirliği ifade edilmiştir.

Gölgeli ve Saraçoğlu (2011), altıncı sınıf “Işık ve Ses” ünitesinin öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanmışlardır. 2009- 2010 eğitim- öğretim yılı ikinci döneminde 77 altıncı sınıf öğrencisinin katıldığı araştırma, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desende hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından yürütülen dersler, kontrol grubunda tartışma yöntemiyle, deney grubunda ise kavram karikatürleri kullanılarak işlenmiştir. Veriler, Salgut’un hazırladığı başarı testi yardımıyla toplanmıştır. T testi aracılığıyla gerçekleştirilen analiz sonrasında, kavram karikatürlerinin akademik başarıyı artırmada anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Yavuz ve Büyükekşi (2011), ısı ve sıcaklık kavramlarının öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanarak, kavram yanlışlarını gidermeyi amaçlamışlardır. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü’nde öğrenim gören 35 öğrencinin katıldığı araştırmanın verileri, Başer (1996)

tarafından geliştirilen “Isı ve Sıcaklık Kavram Testi” ile toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, kavram karikatürlerinin, ısı ve sıcaklık kavramlarına ilişkin kavram yanlışlarının giderilmesinde etkili olduğunu göstermiştir.

Demir, Uzoğlu ve Büyükkasap (2012), fen bilgisi öğretmen adaylarının “kuvvet ve hareket” konusundaki kavram yanlışlarının belirlenmesi ve giderilmesinde çoktan seçmeli sorular ile kavram karikatürü kullanımının etkililiğini karşılaştıran bir araştırma yapmışlardır. Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünün farklı sınıflarında öğrenim gören 212 öğrencinin katıldığı araştırma sonucunda, kavram karikatürlerinin kavram yanlışlarının belirlenmesi ve giderilmesinde çoktan seçmeli sorular kadar etkili olabileceği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları ve bu araçların geçerlik güvenirlik çalışmaları ile verilerin toplanması ve analizi bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Araştırma deseni, basit anlamda araştırmacının sorularına yanıt bulmak için hazırladığı plan olarak ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2001:1). Araştırma deseni bir nevi araştırmacının yol haritası olarak da düşünülebilir. Bu sürecin araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi noktasında araştırmacıya kolaylık sağladığı gibi çoğu zaman araştırmacıların kâbusu olduğu da bilinen bir gerçektir. Bu sebeple araştırma deseni oluşturulduktan sonra araştırmanın büyük oranda sonlandığı söylenebilir.

Araştırma desenleri, farklı çalışma alanlarında farklı şekillerde sınıflandırılır. Bu sınıflandırmayı bazı araştırmacılar amaca göre oluştururken bazıları ise veri toplama tekniğine göre oluşturmayı tercih eder. Veri toplama tekniğine göre araştırma desenleri ampirik ve belgesel araştırmalar olmak üzere ikiye ayrılır. Belgesel araştırma türü, verilerin arşiv taraması yoluyla elde edilmesine imkan sağlarken ampirik araştırmalar, verilerin gözlem ile toplanmasını gerektirir. Ampirik araştırmalar da, kendi içinde deneysel ve tarama türü araştırmalar olarak ikiye ayrılır. Deneysel araştırmalar, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin ortaya çıkardığı için önemli bir araştırma desenidir ve eğitim bilimlerinde oldukça sık kullanılmaktadır.

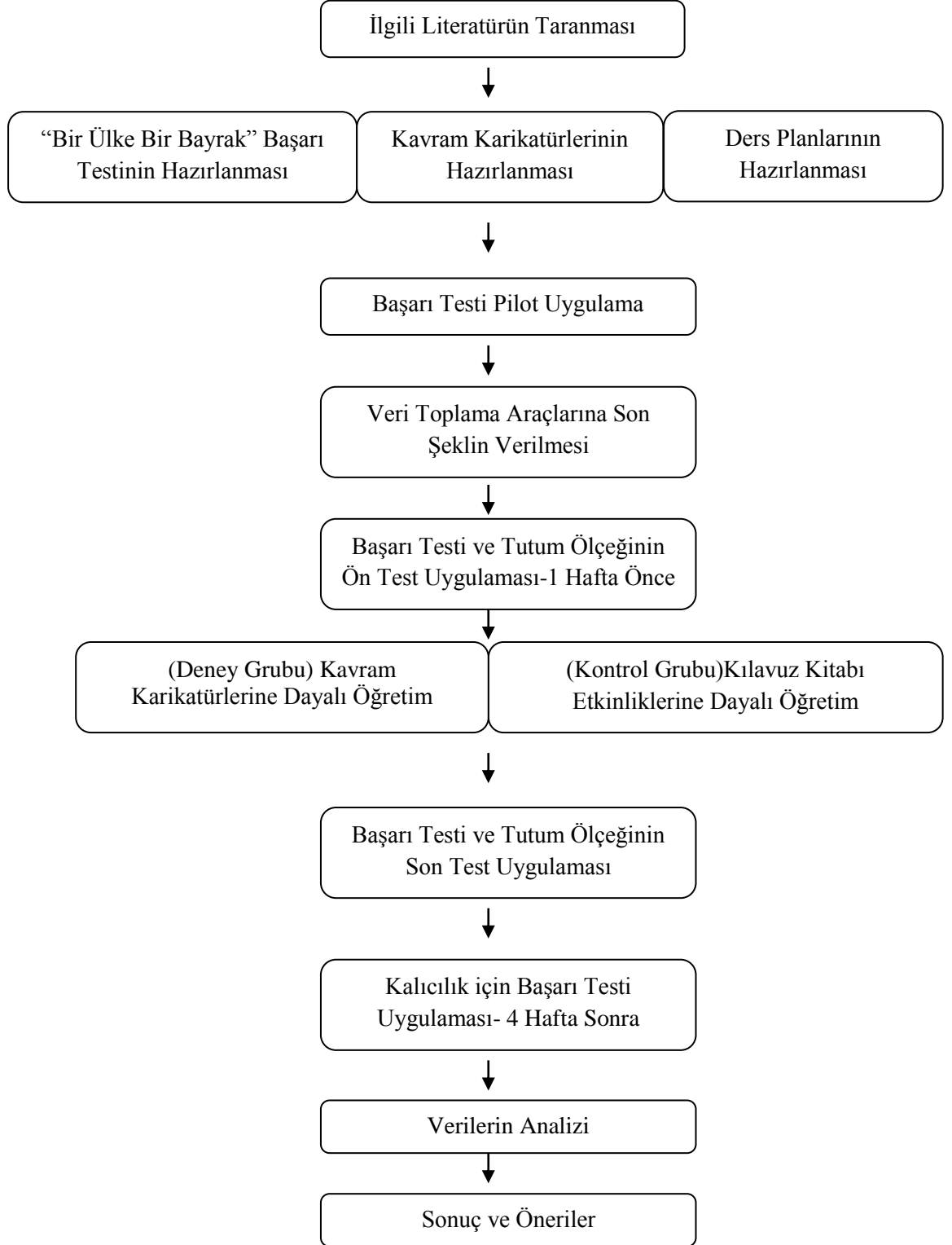
İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisinin sorgulandığı bu araştırmada ise, ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen tercih edilmiştir. Bu desenin tercih edilmesinin sebebi, kavram karikatürlerinin öğrenci başarısını, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumu ve bilgilerin

kalıcılığını ne yönde etkilediğini ortaya çıkarmaktır. Araştırma deseninin simgesel görünümüne Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Deseninin Simgesel Görünümü

	Deney Grubu	Kontrol Grubu
Ön Ölçümler	Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği
DeneySEL Uygulama	Kavram Karikatürü Destekli Sosyal Bilgiler Öğretimi	2005 Programına Uygun Sosyal Bilgiler Öğretimi
Son Ölçümler	Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Araştırma sürecinde izlenen adımlar ise Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Araştırma Süreci

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Samsun ili Asarcık ilçesindeki bir ilköğretim okulunun 5.sınıf öğrencileri ile Sosyal Bilgiler derslerinde yürütülmüştür. Araştırma, kavram karikatürü kullanılarak gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretiminin akademik başarı, tutum ve kalıcılık üzerindeki etkilerini belirlemeye çalışan ön test- son test kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır.

Araştırma, 62 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Bu öğrencilerin yarısı 5-A sınıfında, diğer yarısı ise 5-B sınıfında olacak şekilde dağılmıştır. Öğrencilerin %50'si kız, %50'si ise erkektir. Araştırmanın yürütüldüğü çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin özelliklerine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubu

Grup	N	Cinsiyet			
		Kız		Erkek	
		N	%	N	%
Deney	31	14	45.2	17	54.8
Kontrol	31	17	54.8	14	45.2
Toplam	62	31	100.0	31	100.0

Araştırmanın yapılacağı sınıf olarak beşinci sınıfların seçilmesinin nedeni, öğrencilerin 4. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde birtakım vatandaşlık kavramlarıyla ilgili ön bilgileri edinmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. 5. sınıfta “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi kapsamında ele alınan kavramlardan bazıları, 4. sınıf “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde giriş düzeyinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler beşinci sınıfa yasa, anayasa, demokrasi gibi birtakım kavramlara ilişkin ön bilgilere sahip olarak gelirler. Ancak bu bilgilerin her zaman doğru düşünceleri temsil etmedikleri kimi zaman yanlış düşünceleri de içerebilecekleri ilgili literatürle de desteklenmektedir. Bu sebeple araştırmada çalışma grubu olarak beşinci sınıf öğrencileri seçilmiş ve kavram karikatürleri kullanılarak ders başarısının artırılması amaçlanmıştır.

3.2.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması

Araştırma grubuna kaynaklık eden okulda, beşinci sınıflar iki şube olarak toplam 62 öğrenciden oluşmaktadır. Şubelerden hangisinin deney hangisinin kontrol grubu olacağı rastgele belirlenmiştir. Bu işlem sonrasında A şubesi deney grubunu, B şubesi de kontrol grubunu oluşturmuştur. Şubelerin denklliğini sağlamak için öğrencilerin 5.sınıf 1.dönem Sosyal Bilgiler Dersi yazılı notlarından, “Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi” ile “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ön test puanlarından faydalanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön-test puanlarına ilişkin (aritmetik ortalama, standart sapma vb.) betimleyici istatistiklere Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Grup		N	\bar{X}	Mod	Medyan	Çarpıklık	Basıklık	S-W
Deney	Başarı T.	31	13.0323	12.00	12.00	-.254	-.350	.199
	Tutum Ö.	31	133.2903	151.00	131.00	-.435	-.241	.224
	Yazılı Not.	31	71.4086	70.67	73.00	-.759	.419	.123
Kontrol	Başarı T.	31	12.3226	13.00	13.00	-.645	-.282	.072
	Tutum Ö.	31	127.1613	119.00	125.00	-.227	-.705	.318
	Yazılı Not.	31	65.6452	56.33	68.00	-.778	.048	.079

Tablo 3 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarına ait puanların normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($S-W > .05$). Bu sebeple grupların başarı testi, tutum ölçeği ve yazılı notları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem t testi ile incelenmiştir. Grupların puanlarına ilişkin bağımsız t testi sonuçlarına Tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız T Testi Sonuçları

Toplam Puan	Grup	N	\bar{X}	SS	Sd	t	P
Başarı Testi	Deney	31	13.0323	3.07120	59.489	.867	.390
	Kontrol	31	12.3226	3.37033			
Tutum Ölçeği	Deney	31	133.2903	12.14137	55.125	1.666	.101
	Kontrol	31	127.1613	16.49868			
Yazılı Notları	Deney	31	71.4086	15.34920	53.051	1.725	.090
	Kontrol	31	65.6452	10.50606			

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının başarı testinden elde edilen puanlar açısından anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir $t(59.489)=0.867$, $p>.05$. Tutum ölçeği ile yazılı notlarının karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar da başarı testiyle paralellik göstermektedir $t(55.125)=1.666$, $t(53.051)=1.725$, $p>.05$. Buradan yola çıkarak deney ve kontrol gruplarının gerek başarı testi gerekse tutum ölçeği ile yazılı notlarının karşılaştırılmasından elde edilen puanlar açısından birbirlerine denk oldukları söylenebilir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma verilerinin toplanmasına kaynaklık eden veri toplama araçları tanıtılmıştır. Araştırmada öğrencilerin akademik başarılarını belirlemek için “Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi”, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek için ise Deveci (2002) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi

Özçelik (2010:6), bir derse ya da üniteye ilişkin hazırlanan testlerin iki amaca hizmet ettiğini söylemektedir. Bunlardan ilki, öğrencilerin belli bir üniteye ilişkin eksiklerini görerek gidermek; diğeri ise belli bir derse ilişkin başarı düzeylerini belirlemektir. Bu

araştırmada da gerek öğrenme eksikliklerini gidermek gerekse başarı düzeylerini belirlemek amacıyla “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesine ilişkin başarı testi geliştirilmeye çalışılmıştır. Geliştirilen test, araştırma kapsamında öğrenmelerin kalıcılığını tespit etmek amacıyla da kullanılmıştır. “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesine ilişkin geliştirilen başarı testi aşağıda belirtilen aşamalar doğrultusunda hazırlanmıştır.

- Başarı testinin geliştirilmesi sürecinde öncelikle ilköğretim sosyal bilgiler programı göz önünde bulundurularak “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesine ilişkin kazanımlar ve bu kazanımlarla ilgili olarak işlenecek konular belirlenmiştir.
- Kazanımlar öğrenme düzeylerine göre analiz edilmiştir. Ünite kazanımlarının, öğrenme düzeylerine göre analizi Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Ünite Kazanımlarının Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı

BİR ÜLKE BİR BAYRAK ÜNİTESİ						
Kazanımlar	Bilişsel Alan Öğrenme Düzeyleri					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz	Değerlendirme	Yaratma
1.Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.		✓				
2.Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.		✓				
3.Merkezi yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.		✓				

Kazanımlar	Duyuşsal Alan Öğrenme Düzeyleri				
	Alma	Tepkide Bulunma	Değer Verme	Örgütleme	Niteleme
4. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	✓				
5. Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.			✓		

- Ünite kazanımları ve öğrenme düzeylerine uygun olarak, literatür taraması ile elde edilen başarı testleri, piyasada var olan farklı yayınevlerine ait beşinci sınıf ders kitapları, yaprak testler ve soru bankaları göz önünde bulundurularak her kazanım için dört ile on arasında değişen 42 çoktan seçmeli denemelik soru maddesi hazırlanarak madde havuzu oluşturulmuştur.
- Denemelik soru maddeleri kapsam geçerliğini sağlamak açısından beşinci sınıf öğretmenleri ve eğitim bilimleri uzmanlarının görüşleri alınarak düzenlenmiştir.
- Hazırlanan denemelik maddelerin dil açısından uygunluğunu sağlamak için öğrenci görüşlerine başvurulmuş ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.
- Düzenlenen maddeler bilişsel alan basamaklarının belirlenmesi için tekrar uzman görüşüne sunulmuştur. Maddeler, eğitim bilimleri, ölçme değerlendirme ve sınıf öğretmenliği alanlarından beş uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında maddelerin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı yapılarak elde edilen sonuçlara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Denemelik Maddelerin Uzman Görüşleri Doğrultusunda Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Dağılımı

BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARI	TEST MADDELERİ	
	Hatırlama	1-2-4-7-8-11-12-20-22-24-25-27-28-29-32-37
Anlama	5-6-9-13-16-18-19-21-23-26-30-31-33-34-36-38-39-40-41-42	
Uygulama	3	
Analiz	10-14-15-17-35	

- Denemelik maddeler test formu haline getirilip geçerlik güvenirlik çalışmaları kapsamında Samsun ilinde öğrenim gören 143 altıncı sınıf öğrencisine uygulanmıştır.
- Form hazırlanırken aynı kazanımda yer alan maddelerin arka arkaya gelmemesine, formun başına testin amacına uygun bir yönerge yazılmasına, olumsuz ifadelerin altına çizilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca sayfa sonlarına “ Bir sonraki sayfaya geçiniz.” gibi uyarılar koyularak test geliştirme sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalara mümkün olduğunca özen gösterilmeye çalışılmıştır.
- Ön uygulama sonrasında madde analizi çalışmalarına geçilmiştir. Elde edilen veriler ITEMAN madde analizi programında analiz edilmiştir.
- Testi oluşturan her bir maddenin güçlük ve ayırt edicilik indisleri hesaplanmıştır. Ayırt edicilik, bir davranışa sahip olan bireyleri sahip olmayanlardan ayırma gücüdür (Özçelik,2010:123). Bir başarı testine madde seçilirken ayırt edicilik değerlerinin 0,30 ve üzerinde bir değere sahip olması gerekir (Bayrakçeken,2008). Bu sebeple geliştirilen başarı testinde yer alan maddelerin madde ayırıcılık indislerinin 0,30 ve üzerinde bir değer almasına dikkat edilmiş, 0,30’un altında bir değere sahip olan maddeler testten çıkarılmıştır.
- Son durumda 42 maddelik denemelik form 27 maddelik bir başarı testine dönüşerek esas uygulamaya hazır hale getirilmiştir.
- 27 maddelik nihai başarı testine ilişkin madde analizi sonuçlarına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Nihai Başarı Testine İlişkin Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Pj	Rjx	Madde No	Pj	Rjx
1	.86	.32	15	.51	.55
2	.75	.33	16	.72	.61
3	.67	.35	17	.69	.63
4	.79	.36	18	.23	.33
5	.66	.45	19	.43	.53
6	.49	.48	20	.67	.73
7	.54	.58	21	.33	.48
8	.40	.36	22	.53	.47
9	.44	.36	23	.57	.44
10	.46	.65	24	.51	.63
11	.72	.54	25	.54	.70
12	.31	.40	26	.43	.44
13	.44	.44	27	.41	.48
14	.75	.36			

- 27 maddelik nihai başarı testinin ayırt edicilik indekslerine bakıldığında .32 ile .73 arasında, güçlük indekslerinin ise .23 ile .86 arasında değiştiği görülmektedir.
- Madde analizi çalışmalarından sonra test analizi çalışmalarına geçilmiştir. Test analizi sonuçlarına Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesi Başarı Testi Analiz Sonuçları

Madde Sayısı	N	\bar{X}	SS	Ortanca	P	KR20
27	143	18.986	6.405	19.00	.452	.802

Tablo 8, yapılan madde analizi sonrasında elde edilen değerleri göstermektedir. Geliştirilen başarı testinin aritmetik ortalaması 18.986, standart sapması 6.405 olarak hesaplanmıştır. Zorluk derecesi ($p=.452$), güvenirlik katsayısı ise ($KR20=.802$) olarak belirlenmiştir.

Güvenirlik, bireylerin herhangi bir test maddesine ilişkin verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılıktır. Bu tutarlılığa ilişkin hesaplanan değerin .70 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2011:169). Madde güçlüğü ise, herhangi bir testi oluşturan maddelerin doğru cevaplanma oranını ifade etmektedir. Bu oranın 0.50 civarında olması maddelerin orta güçlükte olduğunu belirtir (Bayrakçeken, 2008:265). Bu değerler kapsamında incelendiğinde geliştirilen testin orta güçlükte, güvenilir bir test olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Araştırmada kavram karikatürü kullanımının, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında yarattığı etkiyi belirlemek amacıyla Deveci (2002) tarafından geliştirilmiş olan “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek 4 aşamada geliştirilmiştir. Bu aşamalar; ölçek maddelerini belirleme, denemelik ölçeği hazırlama, ölçeği uygulama ve geçerlik- güvenilirlik çalışmalarıdır. Ölçek maddelerini belirleme aşamasında, araştırmacılar tutum ölçeği geliştirme konusunda yazılmış kaynakları incelemiş ve 100 kişilik bir örneklemden bilgi toplamışlardır. 100 ilköğretim dördüncü sınıf öğrencisinden Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili düşüncelerini anlatan bir kompozisyon yazmaları istenmiş ve bu kompozisyonların çözümlenmesi sonrasında 39 tutum maddesi oluşturulmuştur.

Denemelik ölçeğin hazırlanması aşamasında, araştırmacılar belirledikleri 39 tutum maddesini alt alta sıralayarak ölçek haline getirmişlerdir. Ölçeğin derecelendirmesini “Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum” şeklinde düzenlemişlerdir. Denemelik ölçek, uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşü sonrasında 4 tutum maddesinin ölçekten çıkarılmasına karar verilerek 18’i olumlu, 17’si olumsuz 35 tutum maddesinden oluşan “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” uygulamaya hazır hale gelmiştir.

Uygulama aşamasında, 220 ilköğretim dördüncü sınıf öğrencisinden veri toplanmıştır. Geçerlik ve güvenirliği belirleme aşamasında ise, elde edilen bu veriler üzerinde çalışmalar yapılarak geçerlik ve güvenirlik katsayıları belirlenmeye çalışılmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. 35 tutum maddesinden oluşan denemelik tutum ölçeğinin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .86 bulunmuş ve ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında ise, ölçeğin kapsam ve yapı geçerliği sorgulanmıştır. Kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış ve uzman görüşü sonrasında ölçek maddelerinin ölçme amacına uygun olduğu tespit edilmiştir. Yapı geçerliği içinse ölçeğe faktör analizi yapılmıştır. “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği”nin faktör desenini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan faktör analizinde, faktörleşme yöntemi olarak “temel bileşenler analizi” (principal components), döndürme yöntemi olarak da “varimax” döndürmesi tercih edilmiştir. Faktör analizi sonrasında öz değeri 1.00’den büyük 11 faktör tespit edilmiştir. Faktör yapısına ilişkin çizilen grafiğin incelenmesi sonrasında ölçeğin faktör sayısının azaltılabileceği görülmüş ve ölçeğin altı faktörden oluşmasına karar verilmiştir. Altı faktörden oluşan “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” toplam varyansın %46.5’ini açıklamakta ve bu faktörlerin açıkladığı varyans oranına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
1	4.65	13.2	13.2
2	2.86	8.1	21.4
3	2.50	7.1	28.6
4	2.47	7.0	35.6
5	2.03	5.8	41.5
6	1.77	5.0	46.5

Ölçeğin faktör sayısı ortaya koyulduktan sonra faktör yük değerleri incelenmiş ve 35 maddeye ait faktör yüklerinin .35 ile .72 arasında değiştiği görülmüştür. Ancak dört madde birden fazla faktörde yer aldığı için bu maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar

verilmiş ve nihai ölçek 31 maddeden oluşan bir yapıya kavuşmuştur. 31 maddenin faktör dağılımı incelendiğinde ise on maddenin birinci faktörde, beş maddenin ikinci faktörde, beş maddenin üçüncü faktörde, dört maddenin dördüncü faktörde, beş maddenin beşinci faktörde ve iki maddenin de altıncı faktörde yer aldığı görülmektedir.

Birinci faktörde yer alan maddeler Sosyal Bilgiler dersinin önemine ilişkin tutumları, ikinci faktörde yer alan maddeler Sosyal Bilgiler dersinin ilgi çekiciliğine ilişkin tutumları, üçüncü faktörde yer alan maddeler Sosyal Bilgiler dersinin programdaki yerine ilişkin tutumları, dördüncü faktörde yer alan maddeler Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine ilişkin tutumları, beşinci faktörde yer alan maddeler Sosyal bilgiler dersinin içeriğine ilgi duymaya ilişkin tutumları ve altıncı faktörde yer alan maddeler ise Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin tutumları ifade etmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği, bu araştırmada kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemek amaçlı deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Esas uygulamaya geçilmeden önce araştırmacı tarafından ayrıca güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra ölçek, güvenilirlik çalışması kapsamında Samsun ilinde öğrenim gören 123 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen verilere ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, mod, medyan değerlerine Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10: Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Çalışmaları Kapsamında Yapılan Uygulama Sonucu Elde Edilen Değerleri

Puan	N	\bar{X}	SS	Mod	Medyan	Çarpıklık	Basıklık	α
Tutum Ö.	123	128.87	14.49	139.00	131.00	-.506	-.358	.860

Tablo 10 incelendiğinde yapılan uygulama sonrasında elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Dağılıma ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık

katsayısı ($\alpha=.860$) olarak belirlenmiştir. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu bölümde deney ve kontrol gruplarında yürütülen öğretim süreçleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Uygulama 2010- 2011 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde, Samsun ili Asarcık ilçesinde bulunan bir ilköğretim okulunun beşinci sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Uygulamanın yapılacağı ünite olarak “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi seçilmiştir.

Uygulama için gerekli izinler alındıktan sonra çalışmalara başlanmıştır. Uygulama haftada üç saat olmak üzere 18 ders saati (6 hafta) boyunca sürdürülmüştür. Uygulamaya ilişkin izin belgesine Ek’de yer verilmiştir. Dersler araştırmacı tarafından hazırlanan ders planları doğrultusunda her iki grupta da araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

3.4.1. Deney Grubunda Yürütülen Öğretim Süreci

Uygulama 2010- 2011 eğitim- öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın yapılacağı okul, Samsun il merkezinden bir buçuk saat uzaklıkta öğretim yapan 500 öğrencili bir köy okuludur. Uygulama başlamadan bir hafta önce araştırmacı okulla iletişime geçmiş, okul ortamı, okul personeli ve öğrenciler ile tanışmıştır. Bu ziyaret sırasında başarı testi ve tutum ölçeğinin ön test uygulamaları da gerçekleştirilmiştir. Asıl uygulama ise bir hafta sonra başlatılmış ve altı hafta boyunca devam etmiştir. Deney grubunda yürütülen öğretim sürecinde yapılanlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Uygulamanın ilk haftasında öğrencilere çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, ünitenin ve hazırlanan kavram karikatürlerinin tanıtımı yapılmıştır.

- Araştırmacı deney grubunda öğretim sürecini düzenleyici ve rehberlik edici bir rol üstlenmiştir.
- Öğrenciler seçkisiz atama ile biri altı diğerleri beşer kişilik olmak üzere toplam altı gruba ayrılmıştır. Gruplar oluştururken başarı açısından heterojen bir yapı göstermesine dikkat edilmiştir.
- Etkinliklerin daha rahat yürütülebilmesi açısından öğrencilerle birlikte gruplara isimler belirlenmiş ve grup sözcüsü seçilmiştir (Bilgin, Güneş vb.)
- Süreç esnasında araştırmacı, uygulamayı destekleyici etkinliklere ve çalışma yapraklarına yer vermiştir.
- Öğrenciler tarafından hazırlanan ödevlere geri dönüt verilerek öğrencilerin derse aktif katılımları sağlanmıştır.
- Araştırmacı süreç esnasında ayrıca öğrenci tutumlarını da gözlemlemiş, öğrencilerin kavram karikatürleriyle işlenen derslere zevkle katıldıklarını tespit etmiştir.
- Dersler bitirildikten sonra başarı testi ve tutum ölçeği son test olarak uygulanmıştır.
- Son- test uygulamasından 4 hafta sonra kalıcılığı anlayabilmek için başarı testi öğrencilere tekrar uygulanmıştır.

3.4.1.1. Kavram Karikatürlerinin Oluşturulması ve Uygulanması

Kavram karikatürleri, ilköğretim 5. sınıf öğrencileri için “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi kazanımları doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan karikatürlerde, kazanımla bağlantılı olarak en az 3 karakter bulunmakta ve her biri, farklı bir düşünceyi savunmaktadır. Karikatürlerde yer verilen alternatif düşünceler, literatür taraması ve ön test sonuçlarının ayrıntılı analiziyle oluşturulmuştur.

Ön test sonuçlarının analizi sonrasında;

- Öğrencilerin % 50’sinin milli egemenlik sembollerini karıştırdıkları görülmüştür.
- %75’i “demokrasi” ile “eşitlik” kavramını ayırmada problem yaşamaktadır.

- %79'u vali ile kaymakam arasındaki farkı ayırt edememektedir.
- %66'sı ise "vatandaş" ve "vatandaşın görevleri" konusunda doğru bir algılamaya sahip değildir.

Araştırmacı bu sonuçları, karikatürlerde, alternatif düşüncelerin belirlenmesi ve tartışma ortamına teşvik amacıyla kullanmıştır. Kavram karikatürleri hazırlanırken, karikatürlerde yer alan karakterlerin öğrencilerin yaşına ve gelişim özelliklerine uygunluğuna dikkat edilmiş, bu konuda 2 sınıf öğretmenin ve 2 beşinci sınıf öğrencisinin görüşleri alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan karikatürler, dersin başlangıcında öğrenci ilgisini çekmek ve tartışma ortamı yaratmak amacıyla kullanılmıştır. Bilgisayar ortamında karikatürler, projeksiyon aracılığıyla tahtaya yansıtılmış ve bütün öğrencilerin görmesi sağlanmıştır. Öğrencilere dersin amacı ve kazanımları hakkında kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra karikatürlerin ve karakterlerin tanıtımına geçilmiştir. Karikatürlere öğrencilerle birlikte isimler belirlenmiş ve öğrencilerin karakterler hakkındaki görüşleri alınmıştır.

Bu işlem sonrasında uygulamaya geçilmiş, öğrencilere karikatürde yer alan problem hakkında ne düşündükleri ve hangi karakterin görüşüne katıldıkları sorulmuştur. Öğrencilerden görüşlerini, dağıtılan bireysel çalışma kâğıtlarına sebepleriyle birlikte yazmaları istenmiştir. Çalışma kâğıtları toplandıktan sonra grup tartışması için öğrencilere süre verilmiş ve tartışmaları sağlanmıştır. Araştırmacı da bu süre zarfında gözlemlerde bulunmuştur. Tartışma bittikten sonra grup sözcülerinden grup kararını nedenleriyle açıklamaları istenmiş, doğru açıklamalarda bulunan gruplar ödüllendirilerek öğretim sürdürülmüştür.

3.4.2. Kontrol Grubunda Yürütülen Öğretim Süreci

Kontrol grubunda dersler deney grubundaki süreçle eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Uygulamanın ilk haftasında öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş, ünite tanıtılmıştır. Sonraki haftalarda kılavuz kitaplarından da yararlanarak dersler işlenmiş ve etkinlikler yapılmıştır. Bu grupta araştırmacı deney grubundakinden daha aktif bir rol

üstlenmiştir. Yönlendirici sorularla öğrenciler düşünmeye sevk edilmiştir. Dersler 6 hafta boyunca devam etmiş, uygulama sonunda öğrencilere son test olarak başarı testi ve tutum ölçeği verilmiştir. Son-test uygulamasından 4 hafta sonra bu kez yalnızca başarı testi verilerek öğrenmelerin kalıcılığı belirlenmek istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak amacıyla toplanan veriler SPSS 17.0 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Aşağıda araştırma sürecinde elde edilen puanların analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere sırasıyla yer verilmiştir.

- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımlarında frekans ve yüzdeler kullanılmıştır.
- Deney ve kontrol gruplarının denkliliğini sağlamak için yapılan ön test uygulamalarında grupların karşılaştırılmasında aritmetik ortalama, standart sapma, Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk değerleri gibi betimleyici istatistiklerin yanı sıra ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır.
- Deney ve kontrol gruplarının kendi içlerinde ön test- son test başarı puan ortalamaları arasında karşılaştırma yapılırken bağımlı örneklem t testinden yararlanılmıştır.
- Deney grubunun ön test- son test tutum puanları kendi içinde karşılaştırılırken Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, kontrol grubunda karşılaştırma yapılırken ise bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır.
- Deney grubunun son test başarı puanları ile kalıcılık puanları arasındaki karşılaştırma Wilcoxon İşaretli Sıralar testi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Alt problemlere yönelik verilerin toplanmasında kullanılan araçlar ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin bilgiler ise Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Alt Problemlere Göre Kullanılan Veri Toplama Araçları ve İstatistiksel Teknikler

Alt Problemler	Veri Toplama Araçları		Kullanılan İstatistiksel Teknikler
	Başarı Testi	Tutum Ölçeği	
Deney grubu ile kontrol grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	✓		Bağımsız Örneklem T Testi
Deney grubu ile kontrol grubunun Sosyal Bilgiler tutum ölçeği son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?		✓	Mann-Whitney U Testi
Deney grubu ile kontrol grubunun kalıcılık testi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	✓		Mann-Whitney U Testi

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma denencelerinin test edilmesine yönelik yapılan istatistiki işlemlere ve bu işlemler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Denence 1: “ Deney grubu ile kontrol grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır”

Bu denence test edilmeden önce hem deney hem de kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanlarının kendi içlerinde gösterdikleri değişim incelenmiştir. Bunun için öğrencilerin başarı puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma ve normallik değerlerine (Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk) bakılmıştır. Grup büyüklüğü 50'nin altında olduğundan normallik incelemesinde S-W(Shapiro-Wilk) değerleri esas alınmış ve gerekli yorumlar yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi puanlarına ilişkin betimleyici istatistiklere Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test- Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Grup	N	$\bar{X}_{\text{ön}}$	SS _{ön}	\bar{X}_{son}	SS _{son}	K-S/S-W _{ön}	K-S/S-W _{son}
Deney	31	13.0323	3.07120	15.2903	5.10028	.199	.284
Kontrol	31	12.3226	3.37033	11.8065	2.98239	.072	.436

Tablo 12’ye bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testinin ön test ve son test uygulamalarından elde edilen puan ortalamalarının normal dağılım gösterdiği görülür, $p > .05$. Bu sonuçtan yola çıkarak, kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretiminin, deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkisinin olup olmadığı bağımlı gruplar t testi ile analiz edilmiştir.

Hiçbir farklı öğretim stratejisinin kullanılmadığı kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında fark oluşturacak bir değişimin olup olmadığı da yine bağımlı gruplar t testi ile analiz edilmiş, analiz sonuçlarına Tablo 13’de yer verilmiştir.

Tablo 13. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test-Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}_{\text{ön}} - \bar{X}_{\text{son}}$	sd	t	p	Anlamlılık Düzeyi
Deney	31	-2.25806	30	-3.068	.005	Anlamlı
Kontrol	31	0.51613	30	0.714	.481	Anlamsız

Tablo 13, deney grubuna uygulanan kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığını göstermektedir $t(30)=-3.068$, $p<.05$. Kontrol grubunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir değişikliğin olmadığı görülmüştür, $t(30)=0.714$, $p>.05$. Bu sonuçlardan yola çıkarak kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretimi yapılan grup ile yapılmayan grup arasında başarı açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz örneklem t testi ile belirlenmiştir. İlişkisiz örneklem t testi sonuçlarına ise Tablo 14’de yer verilmiştir.

Tablo 14. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlılık Düzeyi
Deney	31	15.2903	5.10028	60	3.283	.002	Anlamlı
Kontrol	31	11.8065	2.98239				

Tablo 14’e bakıldığında kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretimi yapılan grubun, yapılmayan gruba göre başarı testi puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu fark .05 düzeyinde anlamlı olup elde edilen sonuçlar denenceyi desteklemektedir. Bu durum Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarısını artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Denence 2: “Deney grubu ile kontrol grubunun Sosyal Bilgiler tutum ölçeği son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır”

Bu denence test edilmeden önce deney ve kontrol grubunun ön test ve son test tutum puanlarının kendi içlerinde gösterdikleri değişim incelenmiştir. Bunun için öğrencilerin tutum puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma ve normallik değerlerinden (Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk) yararlanılmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum puanlarına ilişkin betimleyici istatistiklere Tablo 15’de yer verilmiştir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Grup	N	$\bar{X}_{\text{ön}}$	SS_{ön}	\bar{X}_{son}	SS_{son}	K-S/S-W_{ön}	K-S/S-W_{son}
Deney	31	133.2903	12.14137	133.1935	18.43442	.224	.004
Kontrol	31	127.1613	16.49868	126.3548	16.03960	.318	.126

Tablo 15’e bakıldığında deney grubundaki öğrencilerin ön test tutum puanlarının normal dağılım gösterdiği görülür ($S-W_{\text{ön}}=0.224$, $p>.05$). Buna karşın son test tutum puanları normal dağılım göstermemektedir ($S-W_{\text{son}}=0.004$, $p<.05$). Kontrol grubundaki öğrencilerin tutum puanları incelendiğinde ise gerek ön testten gerekse son testten elde edilen puanların normal dağılım gösterdikleri anlaşılmaktadır ($S-W_{\text{ön}}=0.318$, $S-W_{\text{son}}=0.126$, $p>.05$). Bu sonuçlardan yola çıkarak kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretiminin, deney grubundaki öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkisinin olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile belirlenmiştir. Tablo 16’da bu analizden elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 16. Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son Test & Ön Test	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p	Anlamlılık Düz.
Negatif Sıra	12	13.75	165.00	-.577	.564	Anlamsız
Pozitif Sıra	15	14.20	213.00			
Eşit	4	-	-			

Tablo 16, kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretiminin deney grubundaki öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını değiştirmedini göstermektedir, $Z=0.577$, $p>.05$. Kontrol grubuna ait tutum puanlarının kendi içinde anlamlı bir fark gösterip göstermediği ise bağımlı örneklem t testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlara Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Kontrol Grubu	$\bar{X}_{\text{ön}} - \bar{X}_{\text{son}}$	SS	sd	t	p	Anlamlılık Düzeyi
Ön Test & Son Test	0.80645	15.01648	30	.299	.767	Anlamsız

Tablo 17, kontrol grubunda uygulanan eğitimin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını değiştirmedini göstermektedir, $t(30)=0.299$, $p>.05$. Bu sonuçtan yola çıkarak kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretimi yapılan deney grubu ile yapılmayan kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına ise Tablo 18’de yer verilmiştir.

Tablo 18. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	Anlamlılık Düzeyi
Deney	31	35.79	1109.50	347.500	.061	Anlamsız
Kontrol	31	27.21	843.50			

Tablo 18 incelendiğinde kavram karikatürü destekli Sosyal Bilgiler öğretimi yapılan grup ile yapılmayan grup arasında, tutum puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farkın olmadığı görülür, $U=347.500$, $p>.05$. Bu bulgu, kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları değiştirmediğini ortaya koymuş ve ilgili denence reddedilmiştir.

Denence 3: “Deney grubu ile kontrol grubunun kalıcılık testi puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır”

İlgili denence test edilmeden önce her iki grubun kalıcılık puanlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve normallik değerleri hesaplanmış, bu hesaplama sonrasında elde edilen bulgular Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Deney ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Grup	N	\bar{X}	SS	K-S/S-W
Deney	31	14.5161	5.15668	.014
Kontrol	31	11.4194	4.27999	.099

Tablo 19 incelendiğinde kontrol grubuna ait kalıcılık puanlarının normal dağılım gösterdiği görülür ($S-W=0.099$, $p>.05$). Buna karşın deney grubu öğrencilerinin kalıcılık puanları normal dağılım göstermemektedir ($S-W=0.014$, $p<.05$). Bu nedenle deney grubu ile kontrol grubu arasında kalıcılık puanları açısından anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Deney ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P	Anlamlılık Düzeyi
Deney Grubu	31	36.95	1145.50	311.500	.017	Anlamlı
Kontrol Grubu	31	26.05	807.50			

Tablo 20'ye bakıldığında deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kalıcılık puanları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür, $U=311.500$, $p<.05$. Deney grubu öğrencilerinin son test başarı puanları ile kalıcılık puanlarının karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar da bu bulguyu destekler niteliktedir. Deney grubu öğrencilerinin son test başarı puanları ile kalıcılık puanlarının karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlara ise Tablo 21'de yer verilmiştir.

Tablo 21. Deney Grubunun Son Test Başarı Puanları İle Kalıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son Test & Ön Test	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p	Anlamlılık Düz.
Negatif Sıra	16	15.41	246.50	-.633	.527	Anlamsız
Pozitif Sıra	13	14.50	188.50			
Eşit	2	-	-			

Tablo 21, deney grubu öğrencilerinin son test başarı puanları ile kalıcılık puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır, $Z=0.633$, $p>.05$. Bu sonuçtan yola çıkarak uygulanan eğitimin kalıcı olduğu söylenebilir. Tabloda yer alan istatistiki bilgiler ve bu bilgilerden elde edilen sonuçlar, kavram karikatürlerinin, bilgilerin kalıcılığını artırmada anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymakta ve ilgili denenceyi doğrulamaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, kavram karikatürü kullanılarak gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretiminin, öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve bilgilerin kalıcılığına etkisinin sorgulandığı araştırmanın bulguları tartışılıp yorumlanmıştır. Bulguların tartışılması ve yorumlanması “Bulgular” bölümündeki açıklamalara paralel olarak yapılmıştır.

Bulgular, “Deney grubu ile kontrol grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır” denencesini doğrular niteliktedir. Bu sonuç, kavram karikatürlerinin öğrenci başarısını artırdığını ortaya koymaktadır. Bu konuyla ilgili literatürde de benzer bulgulara rastlanmıştır. “Yeryüzündeki Yaşam” ünitesini kavram karikatürleri kullanarak işleyen Alkan (2010), kavram karikatürlerinin ders başarısını artırdığını gözlemlemiştir. Bir başka çalışmada Durmaz (2007), mayoz ve mitoz hücre bölünmelerinin öğretiminde kavram karikatürlerinden yararlanmış ve kavram karikatürlerinin öğrenci başarısını artırdığı sonucunu elde etmiştir. Yine Burhan (2008) da, asit ve baz kavramları üzerinde hazırladığı kavram karikatürü destekli çalışma yapraklarının hem “asit ve baz” kavramlarına yönelik anlama düzeylerini artırdığı hem de neden-sonuç ilişkisini kavrama becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Bilindiği gibi kavram karikatürleri, araştırma ve tartışmaya imkân veren öğrenme ortamları sunan, grup çalışmasına dayalı bir öğrenme stratejisidir. Öğretmen, kavram karikatürleri içerisinde yer alan karakterler aracılığıyla öğrenciye bir problem ve bu probleme ilişkin bakış açıları sunar. Her öğrencinin ortaya koyulan problem hakkında doğru ya da yanlış bir düşüncesi vardır. Amaç, öğrenciye farklı bakış açıları sunarak tartışmalarını sağlamaktır. Kendi düşüncesinin karikatür içerisinde yer alan bir karakter aracılığıyla benimsendiğini gören öğrenci fikrini daha ateşli savunur. Nitekim öğretim sürecinde de bu düşünceleri destekleyecek bulgular elde edilmiştir.

Öğrenciler, kendilerine sunulan problem hakkında hangi karakterin doğru bir bakış açısına sahip olduğuna karar vermek için grup tartışmasına ve araştırmaya yönelirler. Bu süreç ise bireyin eleştirel düşünme, muhakeme yapma, grup çalışmasına katılma, farklı düşünceleri görme ve saygılı olma, düşüncelerini ifade edebilme ve grup kararı oluşturabilme becerilerinin gelişimine katkıda bulunur. Hollingsworth ve Hoover'e göre (1999:200) grupla çalışma, öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı gibi kişiler arası iletişim becerilerinin gelişimini de destekler.

“Genetik Mühendisliği ve Biyoteknoloji” konusunun öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminden yararlanan Altıparmak ve Deren (2010) ise, öğrencilerin okumak ve dinlemek yerine, birbirleriyle etkileşimde buldukları bir öğrenme ortamına yönlendirilmelerinin öğrencilerin hem başarısını hem de öğrenmeye yönelik ilgilerini artırdığını ifade etmişlerdir. Kavram karikatürleri grupla çalışma imkânı sunduğu, öğrencileri araştırmaya, tartışmaya yönlendirdiği ve farklı bir öğrenme ortamı yarattığı için öğrenci başarısının artmasını sağlamış olabilir. Öğrencilerin kavram karikatürleri aracılığıyla araştırma sürecine dâhil edilmesi öğrencinin aktifliğini sağladığı gibi bilimsel düşünme alışkanlığının ve üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine de yardımcı olur.

Kabapınar (2005:144)'a göre kavram karikatürleri kullanılarak gerçekleştirilen öğretimin başarısı, kavram karikatürlerinin yalnızca bir öğretim materyali olarak kullanılmasından değil, araştırma ve tartışma sırasındaki sınıf etkileşimlerinin kalitesinden de kaynaklanmaktadır. Morris vd. (2007), 3 farklı öğretmenin kavram karikatürü kullanarak gerçekleştirdikleri öğretim etkinliklerini rapor ettiği araştırmada, öğretmenlerin kavram karikatürü hakkındaki görüşlerine de yer vermiştir. Öğretmenler, kavram karikatürlerinin motivasyonu artırdığı gibi araştırmaya ve tartışmaya da teşvik ettiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Kavram karikatürü kullanımının Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutuma etkisinin sorgulandığı araştırmanın ikinci denencesinden elde edilen bulgular, denenceyi desteklemektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler

dersine yönelik öğrenci tutumlarını etkilemediği söylenebilir. Bu denence, kavram karikatürlerinin fen dersine yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği bilgisinden hareketle oluşturulmuştur. Özalp (2006), İnel vd. (2009) ve Özyılmaz Akamca ve Hamurcu (2009)'nun çalışmaları, kavram karikatürlerinin fen dersine yönelik öğrenci tutumlarını olumlu yönde değiştirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu denence oluşturulurken aynı zamanda Sosyal Bilgiler derslerinin soyut yapısı da göz önünde bulundurulmuştur. Sosyal Bilgiler derslerinin öğrenci ifadesiyle “ezberci” yapısı öğrencilerde olumsuz tutumların oluşabileceği anlayışını doğurmuştur. Nitekim Ayva (2010), dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öğrenme-öğretme süreci hakkındaki görüşlerini incelediği araştırmasında, öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki bazı konuları anlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada, öğrenciler sosyal bilgiler derslerinde karikatür kullanılmasının dersleri zevkli hale getirdiğini belirtmişlerdir. Öyle ki araştırmaya katılan öğrencilerden bir tanesi,

“Karikatürlerle işlediğimiz derslerde keyif alıyorum. Çünkü hem gülüyorum, hem öğreniyorum. Karikatürlerle hem kendimizi doğru bir şekilde ifade ediyoruz hem de doğru sonuç ve yorumlara ulaşıyoruz. Ben görsel öğrenen bir öğrenci olduğum için, karikatürle ders yapmak bana göre. Karikatür yaptığımda içimde yeniden bir çocuk doğuyor”

şeklinde görüş bildirmiştir. Bu sebeple kavram karikatürü gibi görselliği ve eğlenceyi ön plana çıkaran farklı bir öğrenme stratejisinin kullanımının öğrencilerin olumsuz tutumlarını değiştirebileceği düşünülmüştür. Tüm bu düşüncelerden hareketle ilgili denence, Sosyal Bilgiler derslerinde kavram karikatürü kullanımının derse yönelik tutumu olumlu yönde etkileyebileceği şeklinde oluşturulmuştur. Ancak araştırma kapsamında elde edilen bulgular, ilgili denenceyi reddetmektedir.

Literatür incelendiğinde elde edilen bulguyla paralel çalışmaların olduğu da görülür. Kavram karikatürlerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının öğrenci başarısına ve derse yönelik tutuma etkisinin incelendiği çalışmada Yazar (2010) benzer bulgular elde etmiş ve kavram karikatürlerinin gerek öğrenci başarısında gerekse derse yönelik

tutumda anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur. Yine Baysarı (2007) ve Kuşakçı-Ekim (2007)'in çalışmaları da kavram karikatürlerinin öğrencilerin fen dersine yönelik tutumlarında değişiklik yaratmadığını göstermektedir. Bu durum, öğrenci tutumlarını etkileyen birden fazla değişkenin olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

Tutum, bireyin bir nesne, kişi ya da kişilere karşı gösterdikleri tepkilerin arkasında yatan eğilimdir (Oksal,2007:445). Bu eğilimlerin belirlenmesi ve olumlu yönde geliştirilmesi öğrenme süreci açısından oldukça önemlidir. Derse yönelik tutum, öğrencinin ilgili derse güdülenmesi, başarı sağlaması ve başarının sürdürülebilmesi noktalarında etkili bir değişkendir. Yapılan çalışmalar, derse yönelik tutumun ders başarısını etkilediğini ortaya koymaktadır (Çelik ve Katılmış, 2010). Bu sebeple ilgili denencenin doğrulanması beklenirken reddedilişi tutum üzerinde başka faktörlerin de etkili olabileceği düşüncesini akla getirir. Nitekim literatür incelendiğinde de bu düşüncüyü destekleyecek çalışmaların varlığına rastlanır. Yapılan araştırmalar, derse yönelik tutumun aileden öğretmene birçok faktörden etkilendiğini göstermektedir. Tay ve Akyürek Tay (2006), Kırşehir ilinde öğrenim gören 524 öğrencinin katıldığı araştırmada, cinsiyet ve ikamet edilen yerleşim yerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar üzerinde etkili olduğunu belirlemişlerdir. Yine Karaer (2007), Amasya ili merkez ilçedeki 8. sınıf öğrencileri ile yürüttüğü araştırmada, cinsiyet, okul, dershaneye gitme durumu, istenilen meslek gibi birtakım değişkenlerin öğrencilerin derse yönelik tutumlarını etkilediğini tespit etmiştir. Aydın, Coşkun ve Kaya (2010) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise, sınıf düzeyinin derse yönelik tutumu etkilediği ifade edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü denencesinde ise, kavram karikatürü kullanımının kalıcılığa olan etkisi sorgulanmış ve elde edilen bulgular, kavram karikatürlerinin kalıcılığı artırdığını ortaya koymuştur. Öğretim sürecinde ele alınan cumhuriyet, milli egemenlik, demokrasi gibi vatandaşlık eğitimi kavramları soyut bir yapıya sahiptir. Bu kavramların kazandırılması sürecinde kavram karikatürleri gibi kavram yanılgılarını ve görselliği ön plana çıkaran öğrenci merkezli yaklaşımların kullanılmasının kalıcılığı artıracığı

düşünölmektedir. İlgili literatür incelendiğinde de bu düşünceyi destekleyen çalışmaların varlığına rastlamak mümkündür.

Eğitim ortamına farklı zekâ alanlarında güçlü olan bireyler gelir. Sınıf ortamına gelen her öğrenciyi dikkate alıp farklı duyu organlarına hitap edebilen öğrenme ortamlarının sunulması öğretimin kalıcılığı ve anlamlılığı açısından oldukça önemlidir. Ergin'e (1998:334) göre insanlar öğrendiklerinin yaklaşık olarak %80'ini görme duyası aracılığıyla edindiği yaşantılar yoluyla elde eder. Yapılandırmacı yaklaşım da bu düşünceden hareketle eğitim ortamlarında görselliğe yer veren yaklaşımların kullanılmasını ister.

Akbaba'ya göre (2009:287) sosyal bilgiler öğretiminde görsel materyal kullanımı, öğrencilerin derse karşı dikkatlerini canlı tutarken aynı zamanda öğrenciyi güdülemekte, kavramları somutlaştırmakta ve karmaşık bilgilerin kolayca anlaşılmasını sağlamaktadır. Kavram karikatürleri de hiç kuşkusuz bu anlamda kullanılabilir en etkili öğretim stratejilerinden biridir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Kavram karikatürleri kullanılarak gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrenci başarısına, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutuma ve kalıcılığa etkisinin sorgulandığı bu araştırmadan elde edilen bulgular, kavram karikatürlerinin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı yönündedir. Ulaşılan bu sonuç, literatürdeki diğer çalışmalarla da desteklenmektedir (Özüredi, 2009; Alkan, 2010; Eroğlu, 2010).

Araştırma sonuçları, kavram karikatürü kullanılarak yürütülen öğretim sürecinin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, araştırmanın beklentilerine ters düşmektedir. Ancak daha sağlıklı sonuçlar elde edilip kesin bir yargıya varmada araştırmacılar tarafından yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç duyulur. Araştırma sürecinde elde edilen bir diğer sonuç ise, kavram karikatürlerinin öğrenmelerin kalıcılığını artırdığına ilişkindir. Ortaya çıkan bu sonucu, farklı alan ve konularda yapılan diğer çalışmalar da destekler niteliktedir (Erdağ, 2011).

6.2. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlardan yola çıkarak gerek yeni araştırmalara gerekse uygulamaya dönük olarak şu öneriler getirilebilir.

- 1- Araştırma sonuçları, kavram karikatürü kullanımının ilköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada etkili bir öğretim stratejisi olduğunu ortaya

koymaktadır. Vatandaşlık bilinci, milletlerin geleceğini şekillendirecek donanımlı, nitelikli, saygılı ve kendine güvenen bireylerin yetişmesi açısından önemlidir. Bu bilinç, ilköğretim programları içerisinde Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersleri, vatandaşlık bilincini yeterli bir şekilde kazandıracak öğretim stratejilerinin, materyallerin kullanımına izin veren bir eğitim ortamına dönüştürülmelidir.

- 2- Araştırmada kavram karikatürlerinin vatandaşlık bilinci kazandırmada etkili bir öğretim stratejisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak bu sonuca ulaşmada öğretim stratejisinin olduğu kadar öğretmenin konumu da unutulmamalıdır. Bu sebeple eğitim ortamının düzenleyicisi olan öğretmenlere, kavram karikatürü kullanımı konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılmalı, öğretmenlerin yeterliliği sağlanmalıdır.
- 3- Kavram karikatürleri, doğası gereği grup çalışmasına ve eleştirel düşünmeye imkân tanıyan bir öğretim stratejisidir. Araştırmada da Sosyal Bilgiler dersleri kavram karikatürlerinin doğasına aykırı düşmeden grup çalışmasına dayalı bir eğitim ortamında sunulmuş ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Sosyal Bilgiler derslerinde grup çalışmasına izin veren yöntemlere daha sık yer verilmesi gerektiği söylenebilir.
- 4- İlgili araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram karikatürü kullanımının akademik başarı ve kalıcılığı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler derslerinde kavram karikatürü kullanımına daha sık yer verilmelidir.
- 5- Kavram karikatürleri, araştırmada yalnızca görsel yönüyle kullanılmış, karikatürde yer alan karakterlerin düşünceleri yazılı olarak ifade edilmiştir. Araştırmacılar, işitselliği de işe katıp karakterlerin düşüncelerini sözlü olarak ifade ettikleri, aynı zamanda hareket özelliği de bulunan yeni kavram karikatürleri hazırlayabilir ve etkililiğini araştırabilirler.
- 6- Araştırmada kavram karikatürü kullanımının olumlu sonuçlar yarattığı görülmüştür. Bu sebeple kavram karikatürü kullanımına, sadece ilköğretimde değil ortaöğretimde de sıklıkla yer verilebilir.

- 7- Kavram karikatürlerinin amacına uygun olarak hazırlanması ve sunulması, beceri isteyen bir iştir. Yalnızca öğretmenlerin değil öğretmen adaylarının da kavram karikatürü hazırlayacak ve uygulayacak donanıma sahip olmaları gerekir. Bu sebeple, öğretmen adaylarına eğitim fakültelerinde gerek öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı gerekse öğretimi planlama derslerinde kavram karikatürleri hakkında gereken eğitim verilmelidir.
- 8- Araştırmada deney grubunda öğretim stratejisi olarak kavram karikatürleri kullanılmış ve istendik sonuçlar elde edilmiştir. Yapılacak yeni çalışmalar da araştırmacılar, kavram karikatürleri ile farklı öğretim stratejilerinin birlikte kullanıldığı eğitim ortamları tasarlayabilirler.
- 9- İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisinin sorgulandığı bu araştırmanın verileri, nicel veri toplama yöntemleri kullanılarak elde edilmiştir. Yeni araştırmalarda nitel ve nicel yöntemle birlikte yer verip daha kapsamlı sonuçlar elde edilebilir.
- 10- Yapılan araştırmanın olumlu sonuçları dikkate alınarak MEB tarafından kavram karikatürlerinin amacı, tasarlanması, kullanımı ve farklı konulardaki uygulama örneklerini içeren kaynak kitaplar yayınlanarak yaygınlaşması sağlanabilir.
- 11- Araştırmada kavram karikatürleri araştırmacı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır. Yapılacak yeni araştırmalarda kavram karikatürlerinin öğrenciler tarafından hazırlandığı öğrenme ortamları tasarlanıp etkililiği araştırılabilir.
- 12- Kavram karikatürlerinin daha nitelikli hazırlanması için birtakım bilgisayar programlarına hâkim olmak gerekir. Bu araştırmada kullanılan kavram karikatürleri ise daha basit programlar kullanılarak hazırlanmıştır. Ancak ilgili alanda bu tarz materyaller hazırlayan üst düzey programların mevcut olduğu bilinmektedir. Bu sebeple araştırmacılar, farklı konu ve alandaki yeni araştırmalarda bu tarz programları kullanmayı bilen profesyonel kişilerden yardım alabilirler.

KAYNAKÇA

Acun, İsmail, Metin Demir, Nur Leman Göz, 2010. “Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterlilikleri İle Eleştirel Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki”, **Journal of Social Studies Education Research**, 1,1, 107-123.

Ağaoğulları, Mehmet Ali, 2006. **Kent Devletinden İmparatorluğa**, Ankara: İmge Kitabevi.

Akbaba, Bülent, 2009. **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, (Ed.), Mustafa Safran, Ankara: Pegem Akademi.

Alkan, Gözde, 2010. “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altıparmak, Melek, Şebnem Deren Karacak, 2010. “Fen Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım Dayalı Teknoloji Destekli İşbirlikli Grup Araştırma Yöntemleri”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 8, 3, 697- 717.

Avşar, Servet, 2007. “Tarih Öğretiminde Karikatür İmgesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, Fatih, Mücahit Coşkun, Hüseyin Kaya, 2010. “Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları (Elbistan Örneği)”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1, 183- 203.

Ayva, Özge, 2010. “Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Öğretme Süreci İle İlgili Öğrenci Görüşleri”. **International Conference on New Trends in Education and Their Implications**, Antalya, 11- 13 Kasım, 276- 282.

Bal, Mehmet Suat, Aysun Akış, 2010. “Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesinde Karşılaşılan Kavram Yanılgıları”, **9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi, 20-22 Mayıs, 42-46.

Balım, Ali Günay, Didem İnel, Ertuğ Evrekli, 2008. “Fen Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algularına Etkisi”, **İlköğretim Online**, 7,1, 188-202.

Başaran, Tonguç, 2007. “İlköğretim Okullarında Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programının Uygulanışına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayrakçeken, Semih, 2008. **Ölçme ve Değerlendirme**, (Ed.), Emin Karip, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Baysarı, Esra, 2007. “İlköğretim Düzeyinde 5.Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Canlılar ve Hayat Ünitesi Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci Başarısına, Fen Tutumuna ve Kavram Yanılgılarının Giderilmesine Olan Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Birişçi, Salih, Mustafa Metin, Mehmet Karakaş, 2010. “Pre- Service Elementary Teachers’ Views On Concept Cartoons: A Sample From Turkey”, **Middle- East Journal Of Scientific Research**, 5, 2, 91- 97.

Burhan, Yasemin, 2008. “Asit ve Baz Kavramlarına Yönelik Karikatür Destekli Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi ve Uygulanması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Büyüköztürk, Şener, 2001. **DeneySEL Desenler: Öntest- Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Büyüköztürk, Şener, 2011. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Caymaz, Birol, 2007. **Türkiye’de Vatandaşlık: Resmi İdeoloji ve Yansımaları**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cengizhan, Sibel, 2011. “Modüler Öğretim Tasarımıyla Entegre Edilmiş Kavram Karikatürleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri”, **Eğitim ve Bilim**, 36, 160, 81- 92.

Ceylan Soylu, Hümeysra, 2011. “Fen ve Teknoloji Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin 7E Modeline Göre Hazırlanmış Bir Etkinlik Örneği: Yaşamımızdaki Elektrik”, **The Second International Conference On New Trends In Education And Their Implications**, Antalya, 27- 29 Nisan.

Chen, Wen- Cheng, Chih- Hsiung Ku, Yao- Chou Ho, 2009. “Applying The Strategy Of Concept Cartoon Argument Instruction To Empower The Children’s Argumentation Ability In A Remote Elementary Science Classroom”, **European Conference for Research on Learning and Instruction**, Hollanda.

Chin, Christine, Lay- Yen Teou, 2009. “Using Concept Cartoons In Formative Assessment: Scaffolding Students’ Argumentation”, **International Journal of Science Education**, 31, 10, 1307-1332.

Citizenship Advisory Group, 1998. **Education For Citizenship And The Teaching Of Democracy In Schools**, Great Britain: Qualifications and Curriculum Authority.

Çayır, Kenan, İpek Gürkaynak, 2008. “The State of Citizenship Education in Turkey: Past and Present”, **Journal of Social Science Education**, 6, 2, 50-58.

Çayır, Kenan, 2011. “Turkey’s New Citizenship and Democracy Education Course: Search for Democratic Citizenship in a Difference-Blind Polity?”, **Journal of Social Science Education**, 10, 4, 22-30.

Çelik, Hülya, Ahmet Katılmış, 2010. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerindeki Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlara İlişkin Öğrenci Görüşleri”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, 22, 128- 153.

Çiftçi, Ahmet, 2008. **Vatandaşlık Bilgisi: İnsan Hakları ve Demokrasi**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Çiğdemtekin, Buket, 2007. “Fizik Eğitiminde Elektrostatik Konusu İle İlgili Kavram Yanılgılarının Giderilmesine Yönelik Bir Karikatüristik Yaklaşım”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çubukçu, Zuhul, Mehmet Gültekin, 2006. “İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler”, **Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, 37, 154- 174.

De Lange, Jan, 2009. “Case Study, The Use Of Concept Cartoons In The Flemish Science Education: Improvement Of The Tools And Supporting Learners’ Language Skills Through A Design Based Research”, **European Science Education Research Association Conference**, İstanbul, 31 August- 1 September.

Demir, Yahya, Mustafa Uzoğlu, Erdoğan Büyükkasap, 2012. “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kuvvet ve Hareket İle İlgili Sahip Olduğu Kavram Yanılgılarının Belirlenmesinde Kullanılan Karikatürlerin ve Çoktan Seçmeli Soruların Etkililiğinin Karşılaştırılması”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, 1, 1, 88-102.

Demir, Yahya, 2008. “Kavram Yanılgılarının Belirlenmesinde Kavram Karikatürlerinin Kullanılması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Deveci, Handan, 2002. “Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, Oğuz, 2007. “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğanay, Ahmet, Çuhadar, Andaç, Sarı, Mediha, 2007. “ Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 50, 213-246.

Doğanay, Ahmet, Sarı, Mediha, 2009. “Lise Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarına Etki Eden Faktörlerin Analizi”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 45-61.

Doğanay, Ahmet, 2009. “Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Algısı ve Eylemlerinin Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında Değerlendirilmesi”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 28-44.

Durmaz, Burcu, 2007. “Yapılandırmacı Fen Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrencilerin Başarısı ve Duyuşsal Özelliklerine Etkisi(Muğla İli Merkez İlçe Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Muğla: Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Durualp, Enver, 2006. “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Duruhan, Kemal, Süleyman Nihat Şad, 2009. “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Ödev ve Hak Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 403- 409.

Enç, Mithat, 1980. **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Erdağ, Serap, 2011. “İlköğretim 5. Sınıf Matematik Dersinde Kavram Karikatürleri İle Destekli Matematik Öğretiminin, Ondalık Kesirler Konusundaki Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eroğlu, Nilda, 2010. “6.Sınıf Maddenin Tanecikli Yapısı Ünitesindeki Kavramların Öğretiminde Öğrenci Ürünü Karikatürlerin Kullanımı”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ersoy, Ali, 2010. “İlköğretimde Değer Kazanımlarının İncelenmesinde Karikatür Kullanımı: Dayanışma Değeri Örneği”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 29, 2, 79-103.

Feinberg, Joseph, Frans Doppen, 2010. “High School Students’ Knowledge and Notions of Citizenship”, **The Social Studies**, 101, 111- 116.

Gölgeli, Dilara, Sibel Saraçoğlu, 2011. “Fen ve Teknoloji Dersi “Işık ve Ses” Ünitesinin Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 31,2, 113-124.

Göncüoğlu, Özlem Gülden, 2010. “6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Öğretiminde Drama ve İşbirlikli Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürbüz, Gülhan, 2006. “İlköğretim 7. ve 8. Sınıflarda Vatandaşlık Bilgisi Dersinde Demokrasi Eğitimi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel Polat, Ezgi, 2011. “Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı”, **Ankara Barosu Dergisi**, 3, Ankara 127-157.

Hablemitoğlu, Şengül, 2004. **Küreselleşme: Düşlerden Gerçeklere**, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Hollingsworth, Paul, Kenneth H.Hoover, 1999. İlköğretimde Öğretim Yöntemleri, (Çev.), Tanju Gürkan, Erten Gökçe, Duygu Güler, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Huang, Tzu-Hua, Yuan-Chen Liu, Tien-Ying Lin, Vaci Istanda, 2006. “Construction Of Integrating Of Concept Cartoons Into Two-Tier Online Testing System”, **IADIS International Conference WWW/Internet**, 34-38, http://www.iadis.net/dl/final_uploads/200606c078.pdf adresinden 01.07.2012 tarihinde indirilmiştir.

İnal Yüksel, Seher, 2006. “İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öyküleri Kullanmanın Duyuşsal Özelliklerin Kazandırılmasına Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İnce, Başak, 2012. "Citizenship Education İn Turkey: İncusive or Exclusive", **Oxford Review Of Education**, 38, 2, 115- 131.

İnel, Didem, Ali Günay Balım, Ertuğ Evrekli, 2009. "Fen Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri", **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi**, 3,1, 1-16.

Kabapınar, Filiz, 2005. "Yapılandırmacı Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 5, 1, 101- 146.

Kabapınar, Filiz, 2009. "Kavram Karikatürlerinin Etkililiğini Nasıl Artırabiliriz? Uygulamayı Etkin Kılma Noktasında Araştırmadan Yararlanma", **Eğitim ve Bilim**, 34, 154, 104-118.

Kan, Çiğdem, 2009a. "Değişen Değerler ve Küresel Vatandaşlık Eğitimi", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 17, 3, 895-904.

Kan, Çiğdem, 2009b. "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 26, 25-30.

Kandil İnceç, Şebnem, 2008. "Use Of Concept Cartoons As An Assessment Tool İn Physics Education", **US-China Education Review**, 5, 11, 47- 54.

Karadeniz, Oğuzhan, 2008. "İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karaer, Hatice, 2007. “İlköğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, 9, 1, 107- 120.

Kaya, Mustafa, 2006. “İlköğretim 8.Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Yer Alan Kavramların Kazanımlılık Düzeyi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kaymakçı, Selahattin, Ömer Faruk Sönmez, Zihni Merey, 2009. “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Bazı Kavramları Anlama Düzeyi”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 379- 386.

Keogh, Brenda, Stuart Naylor, Catherine Wilson, 1998. “Concept Cartoons: A New Perspective On Physics Education”, **Physics Education**, 33, 4, 219-224.

Keogh, Brenda, Stuart Naylor, 1999. “Concept Cartoons, Teaching And Learning In Science: An Evaluation”, **International Journal Of Science Education**, 21, 4, 413-446.

Keogh, Brenda, Stuart Naylor, 2000. “Teacher and Learning in Science Using Concept Cartoons: Why Dennis Wants to Stay in At Playtime”, **Australian Primary and Junior Science Journal**, 16,3.

Keogh, Brenda, Stuart Naylor, Max De Boo, Rosemary Feasey, 2001. **Formative Assessment Using Concept Cartoons: Initial Teacher Training In The UK**, (Ed.), B, Helgard, Hingham, USA: Kluwer Academic Publishers.

Keskin, Yusuf, 2009. “Türkiye’de İlkokul Programlarında Yer Alan Sosyal Bilgiler İçerikli Derslere Ait Öğretim Programlarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış”, **TSA Dergisi**, 13, 2, 107-130.

Koutselini, Mary, 2008. “Citizenship Education in Context: Student Teacher Perceptions of Citizenship in Cyprus”, **Intercultural Education**, 19, 2, 163- 175.

Kuşakçı Ekim, Funda, 2007. “İlköğretim Fen Öğretiminde Kavramsal Karikatürlerin Öğrencilerin Kavram Yanılgılarını Gidermedeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Leenders, Helene, Wiel Veugelers, Ewoud De Kat, 2008. “Teachers’ Views On Citizenship Education In Secondary Education In The Netherlands”, **Cambridge Journal Of Education**, 38, 2, 155- 170.

Marshall, T.H., Tom Bottomore, 2000. **Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar**, (Çev.), Ayhan Kaya, İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Martin, Leisa, John Chiodo, 2007. “Good Citizenship: What Students In Rural Schools Have To Say About It”, **Theory and Research in Social Education**, 35, 1, 112- 134.

MEB, 2005. **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 4. ve 5. Sınıflar**, Ankara: Talim ve Terbiye Başkanlığı Yayınları.

Morris, Mary, Mark Merritt, Scout Fairclough, Natalie Birrell, Christine Howitt, 2007. “Trialling Concept Cartoons In Early Childhood Teaching And Learning Of Science”, **Teaching Science**, 53, 2, 42- 45.

Mulhan, Mehtap, 2007. “İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Kavramlarının Öğrenilmesinde Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Faktörler ile Eğitim-Öğretim Uygulamalarının Etkileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Narin, Dilek, 2007. “İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Vatandaşlık Bilgi, Beceri ve Değerlerini Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Nayır, Funda, Filiz Akar, 2009. “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Göre Özgürlük Kavramı ve Özgürlüğün İlişkilendirildiği Davranışlar”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 216-223.

Oksal, Aynur, 2007. **Eğitim Psikolojisi**, (Ed.), Kurtman Ersanlı, Ersin Uzman, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Oluk, Sami, Işıl Özalp, 2007. “Yapılandırmacı Kurama Göre Küresel Çevre Sorunlarının Öğretimi: Problemin Odak Noktası Olarak Karikatürlerin Kullanılabilirliği”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 7, 2, 881- 896.

Öcal, Adem, Güven Kemer kaya, 2011. “Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30, 1, 63- 82.

Öncül, Remzi, 2000. Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, İstanbul: MEB Yayınevi.

Özalp, Işıl, 2006. “Karikatür Tekniğinin Fen ve Çevre Eğitiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Özçelik, Durmuş Ali, 2010. **Test Hazırlama Kılavuzu**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özüredi, Özlem, 2009. “Kavram Karikatürlerinin İlköğretim 7. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi, İnsan ve Çevre Ünitesinde Yer Alan Besin Zinciri Konusunda Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Özyılmaz Akamca, Güzin, Hülya Hamurcu, 2009. “Analojiler, Kavram Karikatürleri ve Tahmin-Gözlem-Açıklama Teknikleriyle Desteklenmiş Fen ve Teknoloji Eğitimi”, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 4, 4, 1186- 1206.

Peterson, Andrew, Catherine Knowles, 2009. “Active Citizenship: A Preliminary Study Into Student Teacher Understandings”, **Educational Research**, 51, 1, 39- 59.

Remy, Richard, Lee F. Anderson, Richard C. Snyder, 2001. “Citizenship Education İn Elementary Schools”, *Theory Into Practice*, 15, 1, 31- 36.

Sabancı, Osman, 2008. “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Vatandaşlık Konularıyla İlgili Kavramsal Anlamaları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sağlam, Halil İbrahim, 2011. “Öğretmen Adaylarının Etkili Vatandaşlık Yeterlik Düzeyleri”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 19,1, 39-50.

Savage, Tom, David Armstrong, 2004. **Effective Teaching In Elementary Social Studies**, United States: Pearson, Merrill Prentis Hall.

Sexton, Matthew, Ann Gervasoni, Robyn Brandenburg, 2009. Using A Concept Cartoon to Gain Insight Into Children’s Calculation Strategies, **Australian Primary Mathematics Classroom**, 14, 4, 24-28.

- Seylan, Ali, – Doç. Dr.- “Kavram Karikatürleri” konulu görüşme, Samsun: 02.03.2011.
- Silman, Fatoş, Mehmet Çağlar, 2010. “A Comparative Overview of Citizenship Education in Cyprus”, **International Review of Education**, 56, 671-682.
- Simmons, Annette, 2010. Hmong Adolescent Conceptions of Citizenship, **Social Studies Research & Practice**, 5, 2, 23-46.
- Stephenson, Philip, Paul Warwick, 2002. “Using Concept Cartoons To Support Progression İn Student’s Understanding Of Light”, **Physics Education**, 37, 2, 135- 141.
- Şahbudak, Ercan, Sezer Ayan, 2011. “Akademik Camiada Yurttaşlık Algısı ve Bilinci: CÜ Öğretim Üyeleri Örneğinde”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 35, 2, 107- 130.
- Şen, Serkan, -Doç. Dr.-. “Kavram Karikatürleri” konulu görüşme, Samsun: 10.03.2011.
- Şimşek, Ufuk, Yavuz Özdemir, Ramazan Kaya, 2004. “Türkiye Cumhuriyeti’nin Yurttaşlık Anlayışı ve Tarihin Kullanımı”, **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 9, 377- 386.
- Tanırlı, Hamit, 2007. “Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi ile İlgili Konuların İlköğretim Kurumlarında Okutulmakta Olan Ders Kitapları İçerisindeki Yerinin İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tay, Bayram, Betül Akyürek Tay, 2006. “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumun Erişmeye Etkisi”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 4, 1, 73- 84.

Tuncel, Gül, Cemile Ayça Uğur, 2009. “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Kavramına Yükledikleri Anlamlar Üzerine Bir Değerlendirme”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 229- 232.

Uğurel, Işıkhan, Sevgi Moralı, 2006. “Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanılması”, **Milli Eğitim Dergisi**, 35, 170, 32- 46.

Uğurlu, Celal Tayyar, 2011. “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Vatandaşlık Eğitimi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 10, 37, 153- 169

Uluocak, Nihal, 1984. **Türk Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Üstün, Özgür, 2007. “Ortaöğretim Üçüncü Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Karikatür Kullanımının Yazılı Anlatım Öğretimine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wing Ng, Shun, 2009. “Transformation of Students Into Active And Participatory Citizens: An Exploratory Study in Hong Kong”, **Educational Research for Policy and Practice**, 8, 181- 196.

Yaman, Havva, 2010. “Bir Öğretim Aracı Olarak Karikatür: Türkçe Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 102, 1215-1242.

Yarar, Seher, 2010. “Flash Programında Kavram Karikatürleri İle Desteklenerek Hazırlanmış Öğrenme Nesnelerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Rize: Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Soner, Cem Büyükekeşi, 2011. “Kavram Karikatürlerinin Isı-Sıcaklık Kavramlarının Öğretiminde Kullanılması”, **Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi**, 1, 2, 25-30.

Yazıcı, Kubilay, Barış Çaycı, 2009. “İlköğretim Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dallarında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programlarında (4-7.Sınıf) Yer Alan Atatürkçülük Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, 27, 207-219.

Yıldız, İsmail, 2008. “Kavram Karikatürlerinin Kavram Yanılgılarının Tespitinde ve Giderilmesinde Kullanılması: Düzgün Dairesel Hareket”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, Ali, Canan Şahin Tunç, Gizem Bengiç, 2009. “İlköğretim Öğrencilerinin Devlet, Vatandaş, Demokrasi ve İnsan Hakları Kavramlarına İlişkin Algıları”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 77-84.

Yılmaz, Kaya, 2009. “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Temel Vatandaşlık Kavramlarına İlişkin Algıları”, **I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu**, Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, 28-30 Mayıs, 291-297.

Yılmaz, Serap, 2008. “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Haklarını Öğreniyorum Ünitesi İle İlgili Kavramları Anlama Düzeyleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yiğittir, Süleyman, 2007. “İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Gerçekleşme Düzeyi İle İlgili Öğrenci Görüşleri”, **Milli Eğitim Dergisi**, 173, 293-303.

<http://oxforddictionaries.com/definition/english/citizenship?q=citizenship>

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.502348f5634e28.65793179.

EKLER

EK 1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda yer alan ölçek, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarınızı belirlemek amacıyla Devci tarafından 2002 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumunuzu belirlemek için hazırlanmış 31 tutum maddesinden oluşmaktadır. Her bir maddeyi okuduktan sonra maddelere katılma derecenizi belirtmek için maddelerin sağındaki seçeneklerden size uygun olanını işaretlemeniz gerekmektedir. Lütfen, her bir maddeyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği (X) işareti koyarak işaretleyiniz. Cümleleri boş bırakmamanız yürütülen bilimsel çalışma açısından oldukça önemlidir. Yardımlarınız ve katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Arş. Gör. Melek BABA

OMÜ Eğitim Fakültesi

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlar	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Sosyal Bilgiler dersinin çok önemli ve yararlı bir ders olduğuna inanıyorum.					
3. Sosyal Bilgiler dersiyle bilgilerimin daha da arttığına inanıyorum.					
5. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğimiz bazı bilgiler yararlı değildir.					
7. Sosyal Bilgiler derslerimiz çok zevkli geçiyor.					
9. Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
11. Sosyal Bilgiler dersinde merak ettiğim konuları öğreniyorum.					
13. Sosyal Bilgiler dersinde tarihleri ezberlemek bana zor geliyor.					
15. Sosyal Bilgiler dersinde geçmişte yaşanmış olayları öğrenmek hoşuma gidiyor.					

EK 2. "BİR ÜLKE BİR BAYRAK" BAŞARI TESTİ

1-

Yandaki şekilde verilen sembollerden hangisi ulusal bağımsızlık sembollerimizden **değildir**?

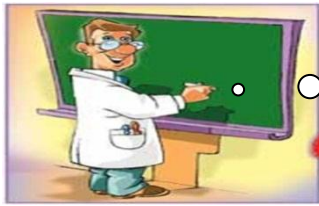
- a) Milli Marş
- b) Anayasa
- c) Bayrak
- d) Yasa

2-

Yukarıdaki tabloyu tamamlamak için aşağıdaki ifadelerden hangisi **kullanılamaz**?

- a) Sağlık hizmeti sunmak
- b) Geleneklere uymayanları cezalandırmak
- c) Halkın huzur ve mutluluğunu sağlamak
- d) Okullar açmak

3-

Vatandaşların görevleri nelerdir?

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu soruya doğru cevap **olamaz**?

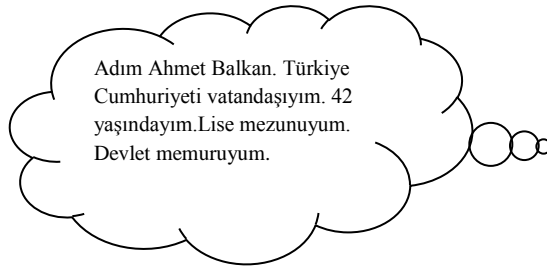
- a) Vergi vermek
- b) Kanunlara uymak
- c) Seçimlere katılmak
- d) Meslek sahibi olmak

- 4- Aşağıdaki davranışlardan hangisi demokrasiyi benimsemiş bir insanın davranışıdır?
a)Başkalarının düşüncelerine saygılı olursa
b)Her istediğini özgürce yaparsa
c)Kendi düşüncelerinin üstün olduğunu savunursa
d)İnsanları giyim kuşamlarına göre değerlendirirse

- 5- I- Kırmızı ışıkta durmak, yeşil ışıkta geçmek
II- Otobüse veya trene binerken sıraya girmek
III- Kapalı yerlerde sigara içmemek
IV- Yaşlılara, çocuklara ve özürllülere yardım etmek
Yukarıda verilen örneklerden hangisi(leri) yazısız kurallardandır?
a) I- II ve III b)II- III- IV c) II- IV d) III- IV

- 6- I- Nesilden nesile aktararak geçerler.
II- TBMM tarafından belirlenirler.
III- Bu kurallara uymayanlara kanunen ceza verilir.
IV- Toplumdan topluma değişiklik gösterebilirler.
Yukarıdakilerden hangileri yazısız kuralların özelliklerindedir?
a) I ve II b) II ve III c) I ve IV d) I- III ve IV

7-

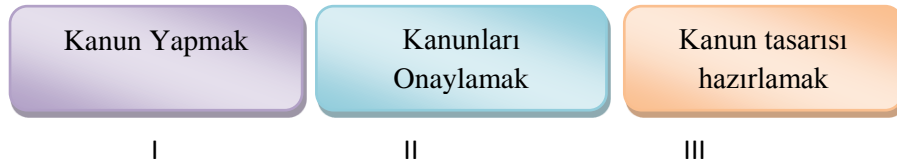
- Ahmet Bey, cumhurbaşkanı olmak istemektedir. Ancak cumhurbaşkanı olabilmek için birtakım şartları yerine getirmesi gerekir. Ahmet Bey'in yukarıdaki ifadesi göz önüne alındığında hangi şartı göz ardı ettiği söylenebilir?
a)Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak
b)Kırk yaşını doldurmak
c)Yükseköğrenim görmüş olmak
d)Devlet memuru olmak

8-

VALİ

- Yukarıda verilen kavramla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini söylemek mümkündür?
a)Yerel yönetim birimlerindedir.
b)Seçim yoluyla göreve gelir.
c)İç İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapar.
d)İhtiyar heyetine başkanlık eder.

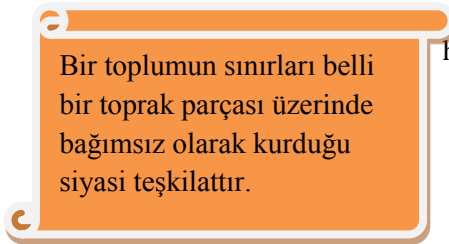
9-

Yukarıda numaralandırılmış görevleri aşağıdakilerden hangisi yerine getirir?

- a) I- Cumhurbaşkanı
II- TBMM
III- Bakanlar Kurulu
- b) I- TBMM
II- Cumhurbaşkanı
III- Bakanlar Kurulu
- c) I- Bakanlar Kurulu
II -TBMM
III- Cumhurbaşkanı
- d) I- TBMM
II- Bakanlar Kurulu
III- Cumhurbaşkanı

10-

Yandaki şekil içerisinde tanımı verilen kavram hangisidir?

- a)Devlet c)Demokrasi
b)Cumhuriyet d)Millet

11- Ulusal bağımsızlık sembollerine değer veren bir insan aşağıdaki davranışlardan hangisini gerçekleştirir?

- a) İstiklal Marşı okunurken konuşur.
b) Türk bayrağını korur ve saygı gösterir.
c) Anıtkabir bahçesinde piknik yapar.
d) Türk dilini kullanırken yabancı sözcüklerden yararlanır.

12- Ülkemizde devlet işleri başkent Ankara'dan yürütülür. Devlet işlerinin bu şekilde başkentten yürütüldüğü sistemlere merkezi yönetim adı verilir. Ancak tüm hizmetlerin başkentten yürütülmesi mümkün değildir. Bu sebeple illerde valiler, ilçelerde ise kaymakamlar merkezi yönetimi temsil ederler. Yukarıdaki açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a) İl yönetiminden kaymakamların sorumlu olduğu
b) Vali ve kaymakamların yerel yönetimlere bağlı olduğu
c) Kaymakamların ilçedeki en üst düzeyde temsilci olduğu
d) Valilik ve kaymakamlığın seçimle iş başına geldiği

13- Canan, üniversiteden yeni mezun olmuş ve Kamu Personeli Seçme Sınavı sonrasında Aynalar köyündeki sağlık ocağına hemşire olarak atanmıştır. Yukarıdaki bilgilere göre Canan hangi bakanlığa bağlı olarak görev yapmaktadır?

- a) Tarım ve Köy işleri Bakanlığı c) Sağlık Bakanlığı
b) İç işleri Bakanlığı d) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

14- Ayşe öğretmen, “Adım adım Türkiye” ünitesi kapsamında öğrencilerini geziye götürmeye karar verir. Ders başında bu düşüncesini öğrencilerine açıklar ve onların da görüşlerini alır. Sıra karar vermeye geldiğindeyse Ayşe öğretmen öğrencilerin zorlandığını görür. Bunun üzerine farklı bir yol denemeye karar verir. Öğrencilerin önerilerini tahtaya yazar ve oylamaya sunar. Yapılan oylama sonrasında 20 öğrenciden yedisinin Anıtkabir’e, beşinin Topkapı Sarayı’na, dördünün Çanakkale’ye, diğerlerinin ise Bodrum’a gitmek istediğini görür. Bunun üzerine Ayşe öğretmen, bu oylamayı dikkate alarak Anıtkabir’e gezi düzenlemeye karar verir ve bu sonucu ders sonunda öğrencilerine açıklar.” **Yukarıdaki hikayede, Ayşe Öğretmen’in Anıtkabir’e gezi düzenlemesinde aşağıdaki kavramlardan hangisinin ilkelerini göz önünde bulundurduğu söylenebilir?**

- a) Cumhuriyet b) Demokrasi c) Bağımsızlık d) Eşitlik

15- Atatürk, “Türk ulusunun ruhuna ve yapısına en uygun yönetim şekli cumhuriyettir” demiştir. Bu ifadeye göre cumhuriyet ile,

I-Ulusal egemenlik II- TBMM III-Demokrasi

kavramlarından hangileri arasında ilişki kurulabilir?

- a)Yalnız I b)I-II c)II-III d)I-II ve III

16-Yasalara uyulmadığında aşağıdakilerden hangisi ortaya çıkar?

- a)Toplumun huzuru ve güvenliği sağlanır. c)Toplumsal kargaşa yaşanır.
b)Düzenli bir hayat olur. d)Özgürlükler yaşanır.

17- Ahmet Bey, oğlu Ali’den yaklaşan genel seçimlerde ısrarla B partisine oy vermesini istemektedir. Ahmet Bey’in bu davranışı ele alındığında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a)Oğlunun düşüncelerine saygı gösterdiği
b)Oğlunun seçme hakkına müdahale ettiği
c)Oğlunun kararlarını desteklediği
d)Oğlunun karar vermesine yardımcı olduğu

18- Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- a)Yasama yetkisi Bakanlar Kurulu’na aittir.
b)Yürütme yetkisi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu’na aittir.
c)Devletimizin yargı görevini başbakan yerine getirir.
d)Yargı organları, yasama organının kararlarına uyar.

19- Devlete karşı sorumlulukları olan ve devletin sağladığı haklardan yararlanan kişiye denir.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

- a)Asker b)Yurttaş c)Devlet d)Millet

20- “Her şey yasa yapmak değildir, önemli olan yasaları uygulamak ve uygulatmaktır. “

Atatürk bu sözü ile aşağıdakilerden hangisini ifade etmeye çalışmıştır?

- a-) Yasalara uymanın gereksiz olduğunu
b-)Yasaları hazırlayan kişilerin önemli olduğunu

- c-)Yasaları uygulamanın yasaları hazırlamaktan daha önemli olduğunu
d-)Yasaları hazırlamanın zor olduğunu

21- Anayasamızın birinci maddesinde; “Türkiye Devleti bir cumhuriyettir” denilmiştir. Bu madde ile Türkiye Devleti’nin temel niteliklerinden hangisi ifade edilmiştir?

- a)Yönetiminin demokratik olduğu
b)Laik devlet olduğu
c)Dünyadaki bağımsız tek Türk devleti olduğu
d)Toplumda herkesin eşit haklara sahip olduğu

22-

Benim adım Abdullah Gül. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin 11. Cumhurbaşkanıyım. Cumhurbaşkanı olarak çeşitli görevlerim var. Bunlar neler, biliyor musunuz?

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi cumhurbaşkanının görevleri arasında yer alır?

- a) Uluslararası antlaşmaları onaylamak
b) Para basılmasına karar vermek
c) Bakanlar kurulu üyelerini seçmek
d) Kanunları hazırlamak

23- Vali ve kaymakam aşağıdaki bakanlıklardan hangisine bağlı olarak görev yapar?

- a) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
b) İç İşleri Bakanlığı
c) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
d) Maliye Bakanlığı

- 24- a. İtalya’da erkeklerin etekle gezmesi yasaktır.
b. İngiltere’de tiyatro saatinden 4 saat öncesine kadar sarımsak yemek yasaktır.
c. Amerika’da polise yan gözle bakmak yasaktır.

Yukarıda dünya üzerinde uygulanan yasalardan örneklere yer verilmiştir. Bu örneklere bakarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?

- a) Yasalar toplumdan topluma değişiklik gösterebilir.
b) Yasalar dünyanın her yerinde aynıdır, değişmez.
c) Yasalar zamanla değiştirilmelidir.
d) Yasalar toplum düzenini sağlamaya çalışır.

25- I- Sınırsız özgürlük

III- Serbest ve düzenli seçimler

II- Kanunlar önünde eşitlik

IV- Azınlığın yönetimi

Yukarıda verilen seçeneklerden hangisi(leri) ile demokrasi kavramı arasında ilişki kurulabilir?

- a)I-II
b) II- III
c) III-IV
d)I-IV

26- “Belirli bir konuda halkın büyük bir kesimince benimsenen görüşe denir.”
Cümlesinde boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi gelmelidir?

- a)Seçmen
c)Propaganda
b)Kamuoyu
d)Düşünce özgürlüğü

Bağımsızlığımızı
simgeleyen
semboller...

Mesela bayrağımız,
geleneklerimiz, dilimiz,
paramız, başkentimiz,
futbol takımlarımız....

Alican, öğretmen
bağımsızlık
sembollerini sordu.
Cevap veremedim.
Sen neler
olduğunu biliyor
musun?

27-Yukarıda Alican ile arkadaşı arasında geçen bir konuşmaya yer verilmiştir. Bu konuşmaya göre aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ulusal bağımsızlık sembollerimize doğru olarak yer verilmiştir?

- a) Bayrağımız- Futbol takımlarımız- Dilimiz- Geleneklerimiz
b) Başkentimiz- Paramız- Dilimiz- Geleneklerimiz
c) Başkentimiz- Bayrağımız- Dilimiz- Paramız
d) Geleneklerimiz- Futbol takımlarımız- Paramız- Dilimiz

Başarılar Dilerim...

EK 3. İZİN

T.C
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.55.00.08/

25.03.2011* 09312

Konu : Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğünün 15/03/2011 tarihli ve 107/02191 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Melek BABA'nın "İlköğretim Öğrencilerine Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi" konulu araştırmasını, İlimize bağlı resmi ilköğretim okullarının 5. Sınıf öğrencilerine uygulayabilmesi ile ilgili ilgi (b) yazı ekinde gönderilen anket soruları müdürlüğümüzde kurulan, "Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu" tarafından 22/03/2011 tarihinde incelenmiş olup, uygun bulunmuştur.

Bahis konusu anketin; ilgi (a) yönerge hükümleri doğrultusunda okul müdürlerinin gözetim, denetim ve sorumluluğunda, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Melek BABA tarafından, İlimize bağlı resmi ilköğretim okullarının 5. Sınıf öğrencilerine uygulayabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Ömer OKUYUĞU
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
25./03/2011
Hasan ERSAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK : Yazı (1 Sayfa)

EK 4. KAVRAM KARİKATÜRLERİ

Cincin

Neşe

Turuncu

Bence futbol
takımlarımız

Bence paramız ve
bayrağımız

Bence bayramlarımız
ve yemeklerimiz

Sizce Kim Doğruyu Söylüyor?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı- Soyadı	Melek BABA
Doğum Yeri ve Tarihi	Giresun- 31/08/1987
EĞİTİM DURUMU	
Lisans	KTÜ Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans	OMÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	OMÜ Eğitim Fakültesi
İLETİŞİM	
E-Posta Adresi	melekbaba87@hotmail.com
Telefon	0 538 585 3636
Tarih	25/07/2012